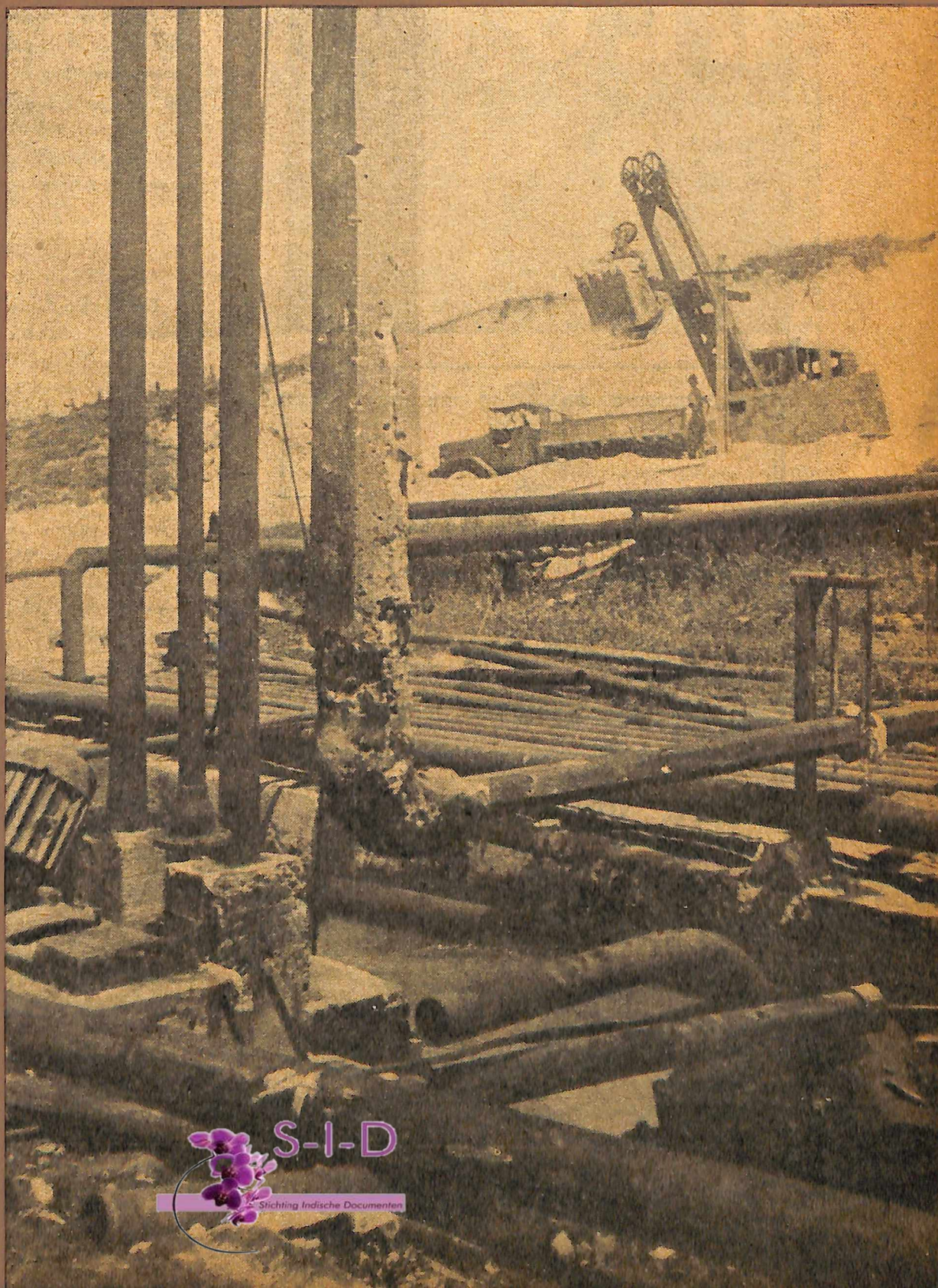

Oost EN West

OFFICIEËL
ORGAAN DER
KONINKLIJKE
VEREENIGING
OOST EN WEST

Symbool van Indië in 1947 in dit beeld van Balikpapan. Op de voorgrond de verwoestingen van het heden en verleden, op de achtergrond begint reeds de wederopbouw voor de toekomst.

OOST *en* WEST

Uitgave Three Castles, Vondelstr.11d, A'dam, Tel.81909

De Koninklijke Vereniging „Oost en West“ streeft er naar bij het Nederlandse Volk kennis te kweken van en belangstelling te vergroten in de Gewesten overzee. Zij geeft een veertiendaags orgaan uit, onder redactie van het dagelijks bestuur waarin artikelen worden opgenomen die actuele vraagstukken de overzeese gewesten betreffende, behandelen.

Redactie : Dr. Kuypersstraat 5, 's-Gravenhage,
Tel. 115936, Giro 14574.

Drukker : Schefferdrukkerij, Dordrecht.

Abonnementen kunnen op ieder tijdstip ingaan voor een tijdvak van 12 maanden.

Het abonnementsgeld bedraagt f 6,— per jaar.

Advertenties : Alle gegevens worden op aanvraag gaarne verstrekt door de administratie Vondelstraat No. 11d te Amsterdam. Tel. 81909.

UIT DE INHOUD:

	pag.
Recapitulatie	3
Een Zee-visserij-Bedrijf in Noord-Celebes	5
De gijzelaars der Republiek	6
Kamp 7th Fleet op de Noordkust van Nieuw-Guinea	7
Je bent een Indisch kind.....	9
Indisch Allerlei	10
Herstel van Rechtsverkeer	12
Mechanische Rijstcultuur op Timor	13
Suriname	14
Kroniek van Curaçao	15
Het Verre Oosten	17

ROTTERDAMSCH
LLOYD

**NEDERLANDSCHE
HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.**

Hoofdkantoor : Amsterdam - Kantoren in Binnen- en Buitenland

**ALLE BANK-, EFFECTEN-
EN ASSURANTIEZAKEN**

J. & K. SMIT's | Scheepswerven
KINDERDIJK | Machinefabrieken

Baggermaterieel
Goud- en Tinmolens

Zeesleepboten

Vracht- en Passagiersschepen

Stoommachines

Scheeps- en Landketels

SMIT-M. A. N.

DIESELMOTOREN

RECAPITULATIE

Recente herinneringen I: prof. Schermerhorn spreekt op 9 November 1946 bij het parafieren van het Linggadjadi-tractaat.

Het is onze overtuiging dat het thans moeilijk zou vallen om onder elke tienduizend Nederlanders er één te vinden, die in staat zou zijn ook maar bij benadering een beeld te geven van de situatie in Indië. Zijn metterdaad de apparaten van voorlichting zowel in Indië als in Nederland schromelijk tekortgeschoten, gedurende de laatste maanden was de ontwikkeling zo snel en werd de situatie dermate gecompliceerd, dat men het weinigen kan euvel duiden zo zij de pogingen om de gebeurtenissen op de voet te blijven volgen maar hebben prijsgegeven.

Het kan daarom nuttig zijn van de ontwikkeling der laatste maanden in korte trekken de hoofdzaken te recapitulieren. Wij staan, inzake Indië, dit jaar voor grote beslissingen. Zij zullen niet alleen in Indië zelf van diepgaande invloed zijn, doch zij zullen beslissen over de toekomst zelve van de volken van Indonesië en van Nederland. Nadat in November 1946 de overeenkomst van Linggadjadi te Batavia gearafeerd werd, ontstond een periode van langdurige verwikkelingen. De strijd over de interpretatie van de overeenkomst was reeds begonnen, alvorens zij was aangegaan. Die strijd is met hevigheid gevoerd, toen dit staatsstuk nog slechts de parafen van de heren Van Mook, Schermerhorn, van Poll en Sjahrir droeg, doch bleef onbeslist. Toen overeenstemming over de interpretatie volkomen onmogelijk bleek, nam men het besluit het document nochtans te tekenen, waarbij beide partijen zich de volle vrijheid ener eigen interpretatie voorbehielden. Van Nederlandse zijde houdt men nu vast aan het tractaat van Linggadjadi, met de toelichting vervat in de beide Kamerredevoeringen van Minister Jonkman en met de motie-Romme—Van der Goes van Naters, terwijl de republiek zich houdt aan de letterlijke tekst van de overeenkomst, zomede aan die van de notulen der beraadslagingen. De ondertekening van Linggadjadi, met dit wederzijds voorbehoud, had plaats op 15 Maart te Batavia.

Daarmede scheen een periode van onderhandelingen, welke meer dan een jaar in beslag hadden genomen, te zijn afgesloten. Afgezien van het wederzijdse voorbehoud waren beide partijen althans op één punt gebonden en tot elkaar gekomen: op de letterlijke tekst van het accoord van Linggadjadi.

Dit accoord zou nu voortaan de basis vormen voor de Nederlandse politiek inzake Indië. Zij heeft dit ook gevormd. Zij vormt het voor Nederland vandaag den dag nog steeds. Voor de republiek bleek dit geenszins het geval te zijn. De tweede helft van Maart en de gehele maand April verstreken zonder dat zelfs maar een begin werd gemaakt met de allereerste uitvoering. Ten slotte werd het zo duidelijk, dat de leiding der republiek niet voornemens was aan de uitvoering van het door haar ondertekende accoord mede te werken, dat Minister Beel en Minister Jonkman naar Indië vlogen. Zij waren door de Ministerraad tot zeer ingrijpende maatregelen gemachtigd, waaronder de vervanging van de Luitenant-Gouverneur-Generaal. Zij zijn daartoe niet overgegaan, aangezien hun in Indië bleek, dat dr. Van Mook inzake het nu te voeren beleid een mening koesterde, welke met die van de Ministerraad vrijwel overeen stemde. Er is toen besloten tot het zenden van een min of meer ultimatieve nota. Deze nota werd verzonden op 27 Mei door de Commissie-Generaal aan de Indonesische delegatie. In die nota, welke volkomen op Linggadjadi was gebaseerd, werd voorgesteld zonder verder uitstel over te gaan tot het vormen ener interimaire regering, tot het instellen ener gemeenschappelijke gendarmerie en tot de uitvoering van de economische paragraaf van Linggadjadi.

Deze nota is door de regering der republiek verworpen.

Daarmede was de tweede fase gesloten en een derde fase ingetreden. Het was nu niet langer mogelijk het verdere overleg te voeren op hetzelfde niveau. Verdere gedachtenwisseling zou niet langer kunnen plaats hebben tussen de Commissie-Generaal enerzijds en de Indonesische delegatie anderzijds. Verder overleg was nog slechts mogelijk tussen de Nederlandse regering en de regering van de republiek Indonesia. Daarmede was de facto de Commissie-Generaal uitgeschakeld; verdere besprekingen zouden namens de Nederlandse regering worden gevoerd en verdere maatregelen zouden namens de Nederlandse regering worden genomen door haar vertegen-

woordiger, de Luitenant-Gouverneur-Generaal. Deze heeft zich op 20 Juni in opdracht van de Nederlandse regering met een door haar samengesteld aide-mémoire opnieuw tot de republiek gewend. In dit aide-mémoire werd nog eens samengevat, wat de Nederlandse regering ter uitvoering van Linggadjadi verlangt. Wederom werden in dit staatsstuk de maatregelen welke genomen zouden worden bij een onverhoopte afwijzing, niet genoemd. Inmiddels had één dag voor de verzending van het aide-mémoire Minister Sjahrir in een radiorede verklaard, dat de republiek ten dele op haar afwijzing van de nota van 27 Mei wilde teugkomen en dat zij bereid was op het vormen der interimaire regering in te gaan. Deze doorkruising heeft Dr. Van Mook er niet toe gebracht het aide-mémoire te wijzigen. Spoedig daarop bleek hoe juist dit gezien was; de politieke crisis, in de republiek sinds lang latent aanwezig, brak los en het Ministerie Sjahrir werd tot aftreden genoopt. Tegelijkertijd werd geantwoord, dat ook het aide-mémoire niet zou worden aanvaard.

Daarmede was de derde fase afgesloten en begon de vierde fase. Nadat aldus tot tweemaal toe door de leiding der republiek scherp geformuleerde Nederlandse wensen waren teruggevoerd, besloot de Ministerraad in een vergadering, die Vrijdag 27 Juni te middernacht ten huize van premier Beel begon en eerst op Zaterdagmorgen om 6 uur eindigde, om de republiek toch nog een laatste kans te geven op haar afwijzende houding terug te komen, alvorens van Nederlandse zijde andere middelen werden toegepast. Inmiddels werd ook dit besluit doorkruist doordat, de Zaterdagmorgen na de nacht waarin dit besluit tot stand kwam, een nota van het Amerikaanse State Department in Indië tot de republiek werd gericht. In deze Amerikaanse nota wordt sterk aangedrongen op

Recente herinneringen II: prof. Schermerhorn spreekt bij het officieel ondertekenen van het Linggadjadi-tractaat op 15 Maart 1947.

aanvaarding van de Nederlandse voorstellen; zou de republiek daartoe besluiten, dan zou Amerikaanse medewerking op financieel gebied verzekerd zijn en een crediet worden verschaft, mits Nederland zich daarvoor garant verklaarde. Van Nederlandse zijde werd nochtans de derde nota gehandhaafd; alleen werd de termijn voor een antwoord met enkele dagen verlengd en gesteld op Zondag 6 Juli. Ten einde op alle mogelijkheden voorbereid te zijn, mogelijkheden welke zich in de driestere houding van allerlei bendes in het binnenland en zelfs van de republikeinse troepen o.a. bij Semarang en Soerabaja duidelijk aftekenden, werden bepaalde militaire voorzorgsmaatregelen genomen. Sinds de „derde nota” verzonden werd is aan die voorbereiding geen verdere uitvoering gegeven.

Tijdens deze vierde fase, welke men gerust de „fase van de laatste kans” mag noemen, hebben zich in de republiek politiek velerlei gebeurtenissen voorgedaan. Het aftreden van Sjahrir leidde tot grote verwarring; allerlei pogingen om door anderen een kabinet te doen vormen mislukten; de pogingen om een regering te vormen welke alle Indonesische partijen zou omvatten, mislukten eveneens. Ten slotte werd de Sumatraan Sjarifoedin premier en leider van een Ministerie, dat een vrij sterke verschuiving naar links te zien geeft. Dit kabinet telt maar enkele prominente figuren; onder de nieuwelingen vindt men enkele extremisten; van het liefst 34 functionarissen tellende kabinet-Sjarifoedin zijn wel is waar 7 vertegenwoordigers van Mohammedaanse verenigingen, doch de grote Masjoemi, de grote orthodox-Mohammedaanse partij, houdt zich afzijdig. Reeds aanstonds na het optreden van dit nieuwe ministerie moest ernstig worden betwijfeld of het te vinden zou zijn voor een regeling, welke zou neerkomen op de loyale uitvoering van Linggadjadi. Eveneens moest worden betwijfeld of het in staat zou zijn een zelfs maar bruikbaar alternatief daarvoor voor te stellen.

Inmiddels is een vijfde fase ingetreden en zij had een stormachtig, men mag zeggen: dramatisch, verloop. De nieuwe regering van de republiek had nauwelijks van de Nederlandse eisen er slechts een met tegenzin aanvaard, terwijl zij alle andere hooghartig verwierp, of zij kwam overhaast op dit besluit terug en liet weten, dat zij nu vier der vijf eisen onvoorwaardelijk wilde inwilligen, terwijl het vijfde punt — de gemeenschappelijke gendarmerie — nog het onderwerp van verdere besprekingen zou kunnen zijn. Op 8 Juli deelde de republiek mede, dat zij aanvaardde: de interim-regering met een vertegenwoordiger der Kroon, die beslissende bevoegdheid heeft; de erkenning der soevereiniteit ook inzake de buitenlandse betrekkingen; de vorming der federale organen; de rechten op de ondernemingen. Zowel het feit, dat haar duidelijk bleek hoe van Nederlandse zijde thans niet langer gedacht werd aan wat zou neerkomen op concessies, die het prijs geven van Linggadjadi zouden betekenen, als de omstandigheid, dat zowel van Britse als van Amerikaanse zijde presie werd uitgeoefend, hebben de nieuwe regering der republiek tot concessies gebracht, welke haar dagbladen en haar radio enkele dagen tevoren nog als „capitulatie” hadden afgewezen.

Er is natuurlijk alle reden om verheugd te zijn, dat op het laatste ogenblik althans een schijn van redeelijkheid der republiek militaire maatregelen voorkomen heeft, welke anders onvermijdelijk geweest zouden zijn. Er zouden meer redenen tot verheuging bestaan, zo men slechts op enig teken kon wijzen, dat de republiek ditmaal hare verbintenissen wel zou nakomen.

Deze zekerheid bestaat niet.

Het is droevig, het is ernstig, ja, het is een tragisch feit, dat wij in dit beslissend tijdperk moeten vaststellen, dat in de zeer

critieke situatie in Indië ook op dit ogenblik geen werkelijke, tastbare, zekerheid gevende verbetering is ingetreden. Terwijl heel ons hart er naar hunkert na al deze jaren van ellende, na alle mislukkingen en na alle teleurstellingen in Indië ten lange leste op een lichtpunt te kunnen wijzen, op een betere kans, op een reden tot hoop, moet nochtans worden vastgesteld, dat de toestand in Indië nog de diepste zorgen baart. De regering zelf ziet dit in. Haar verklaring, bij monde van de Minister-President in de Staten-Generaal, getuigde van het inzicht, dat wel is waar in Indië een mogelijkheid is geschapen om metterdaad met de republiek tot samenwerking te komen, maar dat zekerheid op dit punt niet is verkregen. Zeer duidelijk is ditmaal door de regering in het Parlement verklaard, dat de republiek niet alleen aan bepaalde Nederlandse eisen alsnog zal moeten voldoen, maar dat zij daarenboven op zeer korte termijn met de uitvoering van hetgeen zij thans toezegde, zal moeten beginnen.

Samenvattend: de republiek zal op 4 punten nog verder moeten gaan, dan zij bij haar jongste antwoord gaan wilde. Zij zal ten onrechte gesloten verdragen moeten laten vervallen; zij zal moeten erkennen de Nederlandse verantwoordelijkheid in de verdere overgangstijd; zij zal het federaal karakter der door haar opgeëiste landsbedrijven moeten erkennen; zij zal een denigrende miskenning moeten herroepen, welke sprak uit haar rangschikking der Nederlanders onder „vreemdeelingen”.

Behalve deze toevoegingen aan de schriftelijke blijken van haar bereidwilligheid verlangt de Nederlandse regering aan praktische handelingen: het onmiddellijk staken van vijandelijkheden, vernielingen en opruiende propaganda; het ophouden met ageren in de andere staten van Indonesië; het aanstonds verbreken van gesloten buitenlandse betrekkingen; het onmiddellijk opheffen van de voedselblokkade en het herstel van het verkeer over de demarcatielijnen.

De allesbeslissende vraag blijft, of de leiding dezer republiek, ongeacht of zij deze verdere eisen formeel inwilligt of niet, voornemens is thans een loyale politiek van samenwerking te voeren. Zo wij hier de verwachting uitspraken, dat daarvan geen sprake zal zijn en dat de kwade trouw het weer zal winnen, zo zou men ons een overmaat van wantrouwen kunnen beschuldigen. Zo wij echter het vertrouwen uitspraken, dat de republiek nu metterdaad van harte al haar beloften zal nakomen, zo zou men ons beschuldigen van ene lichtzinnige goedgelovigheid. Volstaan wij dus met vast te stellen, dat voor alle ongerustheid, voor alle bezorgdheid, voor alle angst en alle twijfel inzake Indië ook vandaag den dag nog alle redenen aanwezig zijn.

In deze zo uitermate zorgwekkende situatie, waarbij elk besluit tot een uitbarsting en elk ander besluit tot een ramp zou kunnen leiden, treffen drie factoren door hun duurzame betekenis. De eerste factor ligt in de toenemende vervreemding, welke zichtbaar wordt rondom de regering van de republiek Indonesia. Reeds was duidelijk geworden dat de Pasoendan-beweging in West-Java, waarvan de leiding niets van de republiek wil weten, diep in de bevolking wortelt. Reeds was duidelijk dat ook in Oost-Java en op het eiland Madoera stromingen aanwezig zijn, die niet alleen met de regering der republiek van mening verschillen, doch daaraan zelfs de consequentie van afscheiding willen verbinden. Het verloop der laatste weken echter heeft de vervreemding verergerd. De leiders van de regeringen der Buitengewesten, met name die van Oost-Indonesië en West-Borneo, hebben zich met nadruk achter de thans door Dr. van Mook gevolgde politiek geschaard. Zelfs heeft een dier hoogste leiders verklaard, dat hij, zo de Ned. Indische regering

Recente herinneringen III: Premier Beel en minister Jonkman komen op 7 Mei te Batavia aan, daar de situatie onhoudbaar is geworden.

(Vervolg op pag. 18)

Een Zee-visserij-Bedrijf in Noord-Celebes

De Heer S. A. van Musschenbroek schrijft uit Menado:

De telefoon rinkelt. „Ik neem de haak op en... „Hier Lasoet, gaat U morgenochtend mee naar Aertembaga? Ik kom U om half acht halen.”

Vlug overweeg ik, dat het morgen Dinsdag, en dus een vrij rustige dag zal zijn. Wat onafgedaan is, kan nog even blijven liggen, dus... „Graag! Wilt U mij van kantoor komen halen?” „O-kee.”

En zo snorren wij met ons drieën, de heer Lasoet, de heer Lie Tjeng San, en ik, in de aan eerstgenoemde toegewezen jeep langs de in nog betrekkelijk goede staat verkerende weg van Menado naar Kema, de kap neergeslagen, genietend van de nog jonge en zonnige tropen-ochtend. De jeep, steeds door de heer Lasoet zelf bereden, verkeert in tegenstelling tot de meeste van z'n broertjes, in goede staat; we hebben een reserveband bij ons (heden een kostbaar, zeldzaam, doch noodzakelijk bezit voor wie de stad uit moet), de benzinetank is vol, dus niemand, die ons nu nog veel kan doen.

De heer Lasoet, Minahasser en een (vooral vóór de oorlog reeds) bekende politieke figuur, is thans Hoofd Distributiedienst voor de Minahassa en zal nu omstreeks 50 jaar oud zijn. Hij is klein van stuk, taai en pezig, snel van beweging, snel in zijn spreken, en verzet naast zijn „dienst” veel ander werk. Idealist en oprecht mens, is hij tevens hartstochtelijk nationalist en hierbij opportunist; een uiterst gespannen en werkzaam figuur, veel achter de schermen werkend, is zijn invloed vooral op de rijpere jeugd vrij groot. De heer Lie Tjeng San, Onderhoofd bij dezelfde Dienst, is jonger, rustiger, even schrandere en lijkt evenzeer beziel met idealisme ten aanzien van de emancipatie in de Oosterse sfeer dezer gebieden. Hem ontbreekt echter iedere politieke scholing.

Wij passeren op ongeveer 10 km van Menado af, nabij Maoemi, een grote brug, gedurende bezettingstijd totaal vernield door geallieerde bombardementen, thans uit hout heropgebouwd en bijna gereed.

Immiddels zijn we tot in het hartje van Tonsea doorgedrongen, klapper-district bij uitnemendheid, met Aermadidi, ongeveer halverwege Kema, als districtshoofdplaats. Het district, een der roerigste uit de Minahassa, herbergt ongeveer 18% van de totale bevolking. Tot Kema passeren wij een aaneenschakeling van negorijen, hetgeen tot uitdrukking komt in de benaming van dit weggedeelte, dat hier „Minawerot” heet. Talloos velen langs de weg lachen en groeten als zij de bestuurder herkennen, en het is, of ook de kippen op de weg een uitbundiger opgewondenheid aan de dag leggen als zij op hun bekende veelzijdige wijze een goed heenkomen trachten te vinden.

Behoudens uitzonderingen maken de klappertuinen en de erven en heggen voor de vele houten huisjes (deze zelve trouwens evenzeer) de indruk van geruime tijd onder verwaarlozing te hebben geleden; een groot verschil met de fleur en netheid uit vroeger jaren! Ook valt op, dat alle beschikbare ruimten — onder de paalwoningen, in voor- en zij-galerijen, in open schuurtjes — door vele zakken copra zijn ingenomen; het transport van uit het binnenland naar de afvoerhavens laat te wensen over. Hierin zal binnenkort hopelijk een verandering ten goede komen, hetgeen ook in de politieke sfeer de nodige ontspanning zal kunnen brengen.

Bij Kema slaan we naar het Noorden af en volgen dan de kustlijn, welke gemiddeld enkele honderden meters van de weg af loopt. Even na Girian zien we door het geboomte heen in de verte het eiland Lembeh. We ontmoeten hier een ander type Indonesiër: de Sangirees, prauwbouwer, zeevaarder, visser, en uit dien hoofde bij voorkeur zich langs de kust nederzettend; de Sangirese vrouw treft men ook veel in de binnenlanden aan als bediende. Waar hij maar aan de kost kan komen, daar acht de Sangirees zijn vaderland te liggen.

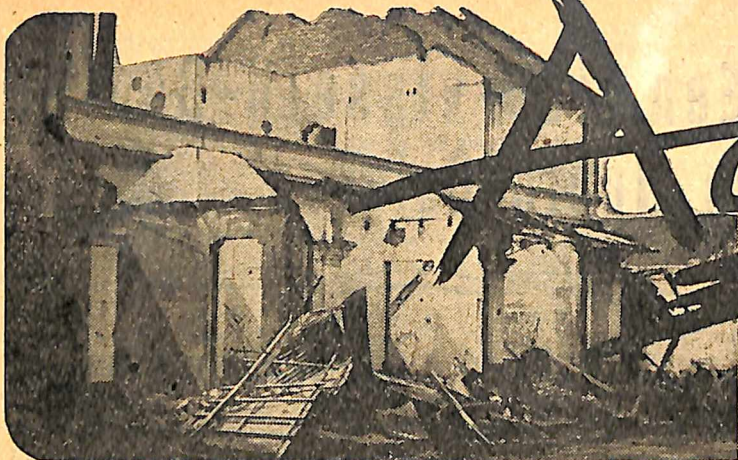
De Sangirezen vormen in de Minahassa ongeveer 10% van het totale zielental, dat blijkens een tijdens de bezetting door de Jap gehouden telling de 400.000 zou hebben overschreden.

Zij zijn donkerder van tint, hebben vaak kroeshaar, zijn luidruchtiger, doch daarnaast indien nodig harde werkers. Tussen de Sangirees — naïver, primitiever, impulsiever — en de Minahasser schijnt het niet altijd best te boteren. Hetgeen zich dan ook vaak uit in een, vrijwel steeds en met enthousiasme door de Sangirees aangevangen woordenwisseling, welke beide partijen vlot afaat, of in het wisselen van glossen en badinage bij opgewekter stemming.¹⁾

De bevolking langs deze kust voert een levensstandaard, welke verre beneden die van de meer binnenwaarts gelegen negorijen ligt. Nochtans is daar ook heden nog nimmer of zelden sprake van diefstal of van een rampokpartij. De „perkara's”, welke de Hoekoemkedoea, die over veelzijdige capaciteiten dient te beschikken, wijl hij feitelijk als manus-van-alles dient op te treden, krijgt op te knappen, bewegen zich bij voorkeur op het gebied van al dan niet gezonde vechtpartijen (waarvan vrijwel steeds een vrouw de harte-lijke moeder blijkt te wezen), dan wel van kwesties over de grondeigendom. De gronden zijn hier n.l. merendeels pachtgronden, en de opwonende Minahasser niet-eigenaar verkwanselt deze grond zonder verder gewetensbezwaar aan de argeloze Sangirees. Tegen het ogenblik, dat de kwestie het stadium van „perkara” is ingegaan, heeft de eerste het beruchte plaatje gepoetst, en blijft de laatste zitten met het vuiltje, welks opruiming hij al dan niet in der minne kan delen met de al evenzeer bedrogen eigenaar. In het gebied langs de kust van Kema tot en met Aertembaga heeft zich gedurende de bezettingstijd de grootse Japanse militaire concentratie van Noord-Celebes bevonden. Beducht als de Jap schijnt te zijn geweest voor een geallieerde inval in dat gebied, hebben duizenden soldaten zich deels ingegraven in het kustgebergte, deels bezit genomen van de huisjes van de bevolking, die daartoe in haar geheel werd geëvacueerd, in hoofdzak naar het tegenovergelegen eiland Lembeh. Hoewel leek zijnde op dit gebied, heb ik mij toch afgevraagd, wat de reden kon zijn, dat men deze Straat van Lembeh nimmer tot haven voor de Minahassa heeft gemaakt. Zij leent er zich in allerlei opzichten uitstekend voor, en vooral thans, bij de wederopbouw, zou de opzet van allerlei havenfaciliteiten en outillage zonder twijfel slechts een deel kosten van hetgeen men thans voor Menado denkt uit te trekken.

Een verdere aantrekkelijkheid (voor het eerst door de Jap onderkend) is gelegen in de grote visrijkheid vlak in de buurt, waardoor leger en vloot ruimschoots van vis konden worden voorzien. De weg van Bitoeng naar Aertembaga is gedurende bezettingstijd door de Jap aangelegd. Weliswaar werd het Japanse visserijcentrum door bombardementen totaal vernield, de plaats bleek echter zo gunstig gelegen, dat zij thans door ons wederom tot centrum van de zeevisserij werd gemaakt. Men is bezig met de opzet van een bedrijf, welks eerste stadium is vastgesteld op een à anderhalf jaar. Indien de dan behaalde resultaten dit zullen motiveren, zal daarna worden overgegaan tot een veel grootser uitbreiding, die Aertembaga zal kunnen maken tot een der grootste vis-centra ter wereld. Het bedrijf is thans ongeveer een half jaar oud en beslaat een terrein van vele hectaren grootte. De opstallen maken een zeer primitieve indruk. Geen van de permanente gebouwen en gebouwtjes is nog gereed, doch er wordt dagelijks aan gearbeid voor zoverre de aanvoer van materialen dit mogelijk maakt. In een slotartikel zullen wij hiervan méér vertellen.

1) De Sangirezen zijn afkomstig van de Sangir eilanden ten Noorden van Celebes. De levensomstandigheden in deze eilanden zijn moeilijk door gebrek aan voldoende goede bouwgronden. Aangetrokken door de goede lonen in de Minahassa ten tijde van de hoge coprahprijsen emigreerden talrijke Sangirezen naar de Minahassa (vooral naar het district Tonsea), waar zij zich veelal verhuurden als koelies om te werken in de klapperaanplantingen der Minahassers. Door hun grote ijver en werklust wisten zich velen op te werken tot eigen bezitters van klappertuinen, hetgeen door de zorgeloze Minahassers met lede ogen aangezien werd.

Aanklacht:

de gijzelaars der Republiek

Tot vandaag de dag leven nog een groot aantal Nederlanders, Ambonnezen, Menadonezen en Timorezen op Java in gevangenschap. Hun aantal bedraagt vele duizenden. Er zijn minstens 10.000 Oost-Indonesiërs onder hen; er zijn eveneens nog duizenden in Indië geboren Nederlanders.

Dit vraagstuk der vrijlating van de gevangenen — juister gezegd: der gijzelaars van de Republiek — houdt nog steeds de pennen in beroering. We kennen de motie-Van Poll, van begin Mei 1946, volgens welke de voortzetting van het overleg met de Republiek afhankelijk wordt gesteld van de in vrijheidstelling van de nog in de interneringskampen vastgehouden Nederlandse onderdanen. We lezen de motie van de P.v.d.A. van enige maanden her- van gelijke strekking. Maar wat heeft het de ongelukkigen gebaat, zolang het medelijden wordt beleden met de lippen en niet gestaafd wordt door daadkracht en durf. In de politiek der leidende Nederlandse partijen pastte geen daad en tegenover de sluwe vertegenwoordigers der Republiek stelde Nederland geen staatslieden van formaat. Dit werd duizenden Indische Nederlanders noodlottig. Het relaas van hun lijden doet pijn aan een ieder, vooral aan hen, die in Indië hun weg hebben staan.

Het protest der vrouwenverenigingen was het enige geluid van waarachtig medegevoel dat hier te lande vernomen werd, omdat zij niet wensten te berusten in dit schandaal. De minister werd met cijfers aangetoond, dat de aan de Kamers verstrekte gegevens misleidend waren; dat geen geloof kon worden gehecht aan mededelingen omtrent de verbeterde rechtspositie der Warga negara en zij kwamen in verzet tegen een aaneenrijging van beloften en verzekeringen, die geen oplossing brachten. Aan de bewering van onverwachte moeilijkheden, welke de evacuatie zouden hebben belemmerd, hecht niemand meer waarde, nu gebleken is, dat het wel gelukt was de afvoer der Japanse krijgsgevangenen af te wikkelen.

Op 16 Mei zou de evacuatie zijn voltooid, maar op 27 Mei ging een ambtenaar van Sociale Zaken naar Djokja om opnieuw vrijlating der geïnterneerden te bespreken. Was de Regering werkelijk van mening dat het vraagstuk was opgelost met de ondertekening van de Linggadjati-overeenkomst omdat daarin de veiligheidsstelling van persoon en goed wordt geëist? Wie de gang van zaken gevolgd heeft, weet het beter. „Zo houdt het schrikkelijk pleit van dwang en vrijheid aan”. En dagelijks nog bezwijken gevangenen onder het ondragelijk lijden.

In dit droevig beeld kwam op 20 Juni opnieuw tekening, toen men ook van regeringszijde te Batavia blijk gaf van het inzicht, dat deze toestand onduelbaar is. Officiëel werd te Batavia gemeld: Een week geleden deelde kapitein H. L. A. van den Wall Bake, algemeen secretaris van het Nederlands Werkcomité van de Subcommissie Evacuatie en Contact, tijdens een persconferentie mede, dat er met de republikeinse autoriteiten overeenstemming bereikt was t.a.v. de evacuatie van circa 10.000 Oost-Indonesiërs uit republikeins gebied via Probolinggo naar Soerabaja, waardoor het mogelijk zou zijn, deze evacuatie in 3 à 4 weken te doen geschieden. Het had er alle schijn van, dat voor deze kwestie een bevredigende oplossing gevonden was, in de eerste plaats in het belang van de betrokkenen, wien daarmee het eindeloze lange wachten bespaard gebleven zou zijn, waaronder de Nederlandse geïnterneerden tengevolge van het trage verloop van de Apwi-evacuatie zoveel te lijden hebben gehad. Er is echter weer een kink in de kabel gekomen. Tegen alle gemaakte afspraken in weigeren de republikeinse autoriteiten thans om het gebruik van de afvoerweg via Probolinggo toe te staan en staan er op, dat de evacuatie

via Batavia zal geschieden. Blijkens de opgedane ervaringen met de Apwi-evacuatie zal de afvoer van 10.000 Oost-Indonesiërs langs deze weg minstens een half jaar vorderen.

Na een historisch overzicht over „de lange lijdensweg van de evacuatie der Nederlandse geïnterneerden”, wordt in dit communiqué gezegd, dat de POPDA zich eind Mei 1947 „volstaan op de borst klopte” en de evacuatie voor geëindigd verklaarde. Terwijl er nog duizenden Indische Nederlanders in het binnenland zaten, onder meer of minder pressie gebombardeerd tot „warga negara” (Indonesisch staatsburger). Deze mensen, waarvan het grootste gedeelte zich nog steeds Nederlander voelt, zijn in vele gevallen van hun gezin, dat zich op Nederlands gebied bevindt, gescheiden. In het kader van de gezinshereniging heeft de republiek zich in principe bereid verklaard ook hen te evacueren, maar dit stuit op allerlei moeilijkheden. Zij hebben in vele gevallen Indonesische namen aangenomen, hetzij vrijwillig of onder pressie, hetgeen de registratie zeer moeilijk maakt. Bovendien hebben Nederlandse functionarissen geen toegang tot het binnenland om hen op te sporen.

Ergers nog is het volgende: Het is de Ned. Indische regering bekend, dat zich op verscheidene plaatsen, met name in Tasikmalaja, Nederlandse vrouwen (en kinderen) bevinden, die in gedwongen concubinaat met Indonesiërs leven en om die reden niet voor evacuatie worden vrijgelaten. Dit concrete voorbeeld is hoogstwaarschijnlijk nog maar het begin van een reeks van andere dergelijke feiten, terwijl eveneens met zekerheid kan worden aangenomen, dat er zich op republikeins gebied nog vele personen bevinden als gevangenen van onregelde benden. Elk verzoek van Nederlandse zijde om de plaatsen, waar deze mensen verblijven, te bezoeken, werd van republikeinse zijde geweigerd. Het behoeft geen betoog, dat dergelijke hemeltergende toestanden in een geordende samenwerking waarop de republiek aanspraak maakt, onduelbaar zijn.”

Het communiqué somt dan de moeilijkheden op, die de republiek bij de evacuatie van Ned. geïnterneerden uit het binnenland in de weg heeft gelegd en stelt daartegenover de repariëring van 52.000 romusha's door de Ned. Indische regering „zonder dat van Ned. zijde hiervoor enige voorwaarde gesteld werd”. Van Nederlandse zijde begint men zich langzamerhand af te vragen of de republikeinen zich eigenlijk wel realiseren, dat het hier gaat om de belangen van duizenden mensen. Mensen, die allen min of meer oorlogsslachtoffers zijn, die staan buiten het conflict tussen de republiek en de Nederlanders. Heeft het nog wel enig nut met de republiek hierover verder te gaan onderhandelen? Tot nu toe heeft de republiek deze mensen beschouwd als pionnen in het politieke spel, zo niet als gijzelaars. Hier moet thans een eind aan komen en wel zo spoedig mogelijk”.

Tot zover deze officiële verklaring. Het is in ieder geval een stap vooruit, dat men te Batavia thans dit protest laat horen. Veel te lang heeft men daar berust in een ondraaglijke toestand. Dezelfde Engelse bondgenoten, die, toen zij op Java waren, ondanks krachtige vertogen hun bemoeiingen strikt beperkten tot militaire krijgsgevangenen, hebben een tijd gekend, dat als er ergens in Azië ook maar één enkele Engelsman zoek was of gevangen werd gehouden, Engelse troepen uittrokken om hem te bevrijden. Voor de Nederlanders blijft het feit beschamend, dat men anderhalf jaar werkloos berust heeft in de eindeloze verdragingen en chicanes, waarmede de republiek het vrijlaten dezer gevangenen tegenging.

Gevangenen....

(Zie vervolg pag. 18)

Kamp 7th FLEET

op de Noordkust van Nieuw-Guinea

Aan een rondschrijven van B. M. van Griethuysen, commissaris van politie 1e klas te Hollandia, is het volgende ontleend:

Het is niet de eerste keer, dat Hollandia de basis gaat worden van een grote expeditie. Ook de Amerikaan Archbold trok er van hier met zijn vliegboot de „Guba” op uit en dan — als we het woord expeditie ruimer willen opvatten — MacArthur bouwde hier zijn wereldberoemde „Base G”, de basis die aan het tegenwoordige Hollandia zijn vorm heeft gegeven.

Voor de oorlog was Hollandia een ellendige bestuurspost op de Noordkust van Nieuw-Guinea, een 25 mijl van de Australische grens. Er woonden slechts een paar Europese gezinnen, o.a. dat van een gezaghebber van het Binnenlands Bestuur en een Inspecteur van Politie. Van dat oude Hollandia is letterlijk niets overgebleven. Wat niet gevallen is in het moordend vuur dat aan de Amerikaanse landingen op 22 April 1944 vooraf ging is grondig opgeruimd door de genisten van het 350ste Amerikaanse Genieregiment, dat met de bouw werd belast van de nieuwe basis in samenwerking met enkele „Seabees” (C.B.'s), Construction Battalions van de 7de Amerikaanse vloot. En nu, drie jaar na de bevrijding is Hollandia alweer hard op zijn retour, heeft zijn glorie-dagen alweer een paar jaar achter zich liggen.

Doch laat ik niet al te veel verhalen over de plaats Hollandia zelf. Laat ik u alleen een paar dingen noemen, die er niet zijn, want de ervaring heeft me geleerd, dat er hier te veel mensen komen, die er ideeën van Amerikaanse wondersteden op na houden. Welnu, u hebt hier geen kunstbaan, zoals me gevraagd werd, evenmin als marmere bankgebouwen met airconditioning en geraffineerde inrichting. Er zijn in het geheel geen gebouwen uit steen opgetrokken en dat is in verband met de beweging in de bodem, die soms wat erg goed voelbaar is, maar praktisch ook. Wat minder leuk is, is dat er — op een kleine toko na, die slechts tegen „zwarte prijzen” levert — geen winkels zijn, evenmin kappers. In het dichtbij gelegen Kotabaroë is slechts een in zeer primitieve staat werkende Indonesische kapper. Dames wordt dus aanbevolen voor vertrek naar N. G. zich nog een laatste „perm” aan te schaffen, terwijl het medenemen van een kapperschaar en een tondeuse voor heren praktisch genoemd kan worden.

Bioscopen en schouwburgen — naar Europese inzichten — zijn er in Hollandia niet. Nu en dan komt er eens een oude film, die in verschillende oude Amerikaanse open-air theatres wordt afgedraaid. Restaurants, café's en hotels zijn we hier niet rijk. Hollandia heeft een soos, het „Stockershuis”, waarvan men als bewoner van het kamp „7th Fleet” buitenlid kan worden. Maar een gezellige „tent”, waar men 's avonds met een paar vrienden naar toe kan gaan, is er niet.

Kort en goed: in Hollandia is het particulier initiatief nog niet tot ontplooiing gekomen en men heeft dus voor alles wat men zich wil aanschaffen met officiële instanties te maken. Doch dit is Hollandia en waar men gaat wonen is 40 km verder, 40 km langs een erbarmelijk slechte weg, die tenge-

volge van de hevige regens, die we hier de laatste weken hebben gehad, zo slecht is geworden, dat er op het ogenblik ernstige plannen bestaan een gedeelte van de route van Hollandia naar het kamp „7th Fleet” over het beroemde Sentani-meer te leggen, door middel van een veerpont, die moet gaan varen van het Papoea-internaat „Joka”, dat aan de uiterste Zuid-Oost punt van het meer ligt naar de Sentani-airstrip, die in het midden van de noordelijke oever ligt. Er is dus een weg van Hollandia naar „7th Fleet”, een slechte weg. Wie goed kan autorijden doet de trip in precies een uur. De weg gaat langs diepe ravijnen en over berguitlopers langs het meer naar het gehucht „Pim”, vanwaar men een schitterend uitzicht heeft op de Grote Oceaan over de Jautefabaai.

Van Pim gaat het dan in een slingerende afdaling met talloze bochten en ravijnen naar Hollandia. Terecht eist de politie hier dan ook het afleggen van bepaalde rijproeven aler men het rijbewijs voor de „Onderafdeling Hollandia” wordt uitgereikt. Wie hier wil komen beginne zich dus vast te oefenen in het rijden in heuvelterrein, waarbij het stoppen op een helling onder 45 graden, het keren op die helling het achterwaarts terugrijden, het gebruiken van voorwielaandrijving en „low gear” op het programma moeten staan.

Misschien heb ik u nu nieuwsgierig genoeg gemaakt om eindelijk het kamp „7th Fleet” binnen te rijden. Het is een groot Amerikaans kamp, dat oorspronkelijk bestemd was als hoofdkwartier van de 7de Amerikaanse vloot, de vloot die met de 3de vloot de Jappen bij Leyte heeft verslagen. Voor zijn oorspronkelijke doel is het slechts kort gebruikt. Daarna is het omgebouwd tot een Navy Rest Camp voor personeel van de 7de Vloot. Het kamp, dat gelegen is op een berg-plateau op ongeveer 325 m boven de zeespiegel, wordt in het noorden begrensd door het massief van het Cycloopegebergte, dat op deze breedte ongeveer 2300 m hoog is, terwijl in het zuiden de z.g. MacArthur Hill zich tot ongeveer 500 m verheft. Op deze heuvel heeft generaal MacArthur indertijd zijn hoofdkwartier voor de South-West Pacific Area gehad.

Nagenoeg alle gebouwen van het kamp zijn z.g. quonset-huts of „archib-steel-huts”. De quonset-hut kenmerkt zich door zijn typische, half cilindrische vorm en zijn goede afwerking. De huid van de hut bestaat uit een serie gebogen golfijzere platen, voor- en achterzijde zijn van hout, waarin veel ruimte voor deuren en ramen is vrijgelaten. Het „binnenwerk” bestaat uit z.g. masonite, een, soort „board”, een vezelplaat, die beschilderd is. In enkele hutten liggen grenenhouten vloeren van smalle planken, die enigszins de indruk van parket maken, in de meeste hutten zijn echter vloeren van plywood, multiplex. Deze vloeren kunnen er, mits met enige zorg behandeld — inoliën of in de was zetten — ook zonder verdere vloerbekleding goed uitzien. Ik ken ook hutten, buiten „7th Fleet”, waar men de vloeren geveerd heeft. De afscheiding tussen „buiten” en „binnen” wordt gevormd door muskietengas, dat in de ramen is gespannen. In de „betere” hutten is dat van zeer dun koperdraad, in de overige van klamboegoed. Deze openraam-politiek impliceert, dat de wind vrij spel heeft in de woning en daar het op de hoogvlakte van „7th Fleet” nogal eens flink kan waaien zijn we er dan ook toe overgegaan voor onze ramen windschermen te maken, die bij een al te sterke wind voor het gaas komen. Wat de verdere meubilering betreft: meubelzaken kennen we hier niet en ook op de basis Hollandia zijn de Amerikaanse opklapbare meubels, waar ik een jaar geleden voor de toenmalige Politie-school nog wat van veroverd heb, uitverkocht.

Dan de keukenuitrusting. We hebben een centrale keuken of liever er zijn twee keukens, een kleine in het hoofdgebouw met een capaciteit van ongeveer 80 porties, en een grote, die op het ogenblik door de kwartiermakers van de veldpolitie wordt gemonteerd voor 300 man. In de huizen zelf zijn geen keukens aanwezig. Enkele lekkerbekken hebben indertijd wel naast hun hutten kleine keukentjes laten zetten, doch deze worden afgebroken daar zij de toets der hygiëne niet kunnen doorstaan. Wat wijzelf doen: onze jongen haalt het eten in de keuken en mijn vrouw zorgt daarboven voor eenvoudige schoteltjes, die ze in huis klaarmaakt op een elektrisch kookplaatje. De stroomspanning is hier 110 volt.

Ja, wat moet men verder meebrengen. Boeken zijn zeker ook aan de rand van de rimboe, goede vrienden. Ook een

radio kan prettig zijn. We luisteren hier naar tientallen U.K.G. stations (15 tot 50 m). De P.C.J. is op goede toestellen hier op te vangen, het is onze enige band met Nederland. Verder zijn er een tiental Australische stations, met programma's die beneden het peil liggen, dat men in Nederland gewend is. Los Angeles, San Francisco en New York komen goed door, evenals Honolulu en de Amerikaanse zender van Tokio. Er

is zelfs een Nieuw-Guinees station met amusementsprogramma. Iort Moresby en dan ten slotte uit Nederlands-Indië zelf: Bandoeng (dikwijls fading) en Makassar.

Wat sport betreft: er zijn in het kamp — in het deel dat door het leger besproken is — een paar goede tennisbanen. Ons voetbalveld, door de recruten der Politie-school gemaakt, is het beste van Hollandia. Dan is er bij het kamp een klein zwembad in een stuwmeertje in de kali waaruit we ons water betrekken: de Jabau. Misschien kunnen we te gelegener tijd een watersportplaats maken aan de oevers van het Sentanimeer, de Yanks hebben er indertijd een aardige gelegenheid gehad. Alleen in het meer zitten hier en daar krokodillen en wat u er nooit zou verwachten: zaagvissen. Verder is er een klein strand, het z.g. „Base G-strand” bij Hollandia, maar dat is al weer 30 mijl hier vandaan. Ook bij Depapre, ongeveer 20 mijl van hier maar heel slecht bereikbaar, is een aardige zwemgelegenheid. Zelf gaan we met de kinderen nogal eens naar een kali hier in de buurt, waar we ons in het water vermaken zonder dat het tot zwemmen komt. Voor hen, die van trektochten houden, zijn er aardige een- en meerdaagse tochten te maken naar alle mogelijke Papoeakampongs in het Sentanigebied. Ook het overtrekken van het Cycloopegebergte naar de Oceaankust is een toeristisch evenement.

Ten slotte dan nog een punt waarbij ik geweldig veel hulp van mijn vrouw nodig heb: de kleding. Als ik zo eens bekijk wat wij zelf dragen — de mannen dus — dan is dat zeer eenvoudig: khaki of groen shirt, khaki of groene lange broek (drill), stevige schoenen (leger model), daaronder kort katoenen onderbroekje, singlet en sokken, waarbij ik persoonlijk dikke wollen sokken prefereer. Hoofddeksels in allerlei vorm en uitvoering, zelf ben ik blij als ik mijn uniformpet eens kan afzetten en in mijn blote hoofd kan lopen. Overdag hebben we de mouwen opgerold, na vijf uur behoren ze omlaag te zijn, niet om de conventie maar tegen de muskieten. Shorts worden weinig gedragen, ook al weer om die muskieten, die speciaal na vijf uur agressief worden. Let wel, deze tenue geldt practisch voor alle rangen en standen. Wel is er nu en dan eens iemand die in een vooroorlogs wit pak of palmbeach costume verschijnt. Maar zolang de Lt. G.G. zelf ook deze dracht nog handhaaft op officiële ontvangsten, is er niets op tegen dit ter noordkust van Nieuw-Guinea ook te doen. Dat houdt niet in dat u er slordig uit mag zien; er wordt hier heel wat gewassen en gestreken. En nu ik het daar toch over heb, neem een goed strijkijzer mee! Dan is een windjacket hier geen luxe, want de avonden op „7th Fleet” kunnen zeer fris zijn. Ten slotte voor de heren: goede rekenkleding, het regent hier zeer veel en een „droge tijd” kennen we hier practisch niet. In Februari is het op Java droge tijd, maar hier bandjirren de kali's dat het een lieve lust is.

En dan de dames. Tot nu toe heb ik alle vrouwen hier in fleurige zomerjurken zien lopen, zoals u ze in Holland precies hetzelfde ziet. Hoe fleuriger hoe beter, tegen dat monotone khaki van ons! Voor recepties en officiële visites — die er hier weer meer en meer beginnen te komen — zijn, zoals mijn vrouw dat noemt: geklede middagjaponnetjes noodzakelijk. Avondtoiletten zijn in de onderafdeling Hollandia tot nu toe nog niet waargenomen, al gaan er wel stemmen op nu toch eens een „knalfeest” te organiseren, waarbij deze tenue gewenst wordt. Uiteraard is het klimaat van invloed op de kleding. Om u een idee te geven: 7th Fleet is gemiddeld Mei in Holland, Hollandia — waar dan nog wel eens een feestje is — is een warme Augustus-dag.

Op het ogenblik bezit 7th Fleet een z.g. „Europees Lagere school”, een school dus met een programma dat nagenoeg gelijk is aan dat van het L.O. in Nederland. Ik besprak met de inspecteur van het Onderwijs de komst van de „expeditiekinderen” die hun L.O. achter de rug hebben. Hierbij deelde

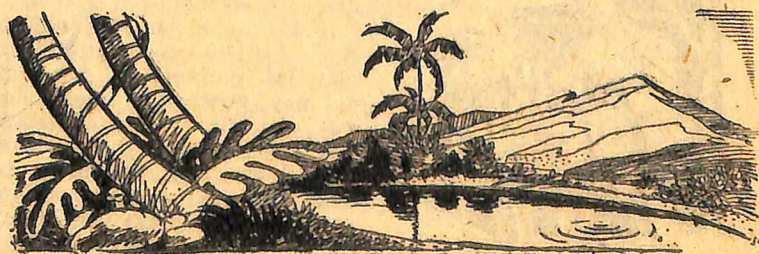
hij mede, dat, indien behoefte daaraan bleek te bestaan ook door „O. en E.” — Departement van Onderwijs en Eredienst — voor Mulo gezorgd kon worden. In M.O. had hij een zwaar hoofd. Stelt u zich overigens van onze school, zoals hij nu is, niet te veel voor: zegge en schrijve één onderwijzeres geeft les aan alle klassen, die bezet worden door in totaal zestien leerlingen! Van die zestien wonen er slechts twee in het kamp, de rest komt van elders.

Wat huisdieren betreft: katten en honden doen het hier goed. Hun aantal neemt hier en daar schrikbarende vormen aan. Destijds zijn hier door de Amerikanen een aantal raszuivere honden achtergelaten. Doch deze dieren, aan hun lot overgelaten, hebben zich nu niet direct volgens de laatste regels der kynologie vermenigvuldigd. Van de Ierse setter, de Airdaler, de Kees en de Duitse herder, die ik hier in de Amerikaanse tijd heb gekend, lopen dan ook hoogst merkwaardige nazaten rond. Zelf ben ik in het gelukkige bezit van een dochter en kleinzoon van de Ierse setter: de dieren zijn tierig en ik heb er geen soesah mee, alleen kan ik niets van een Ierse setter in ze terug vinden! Ik meen, dat honden hier wel ingevoerd mogen worden; apen mogen het echter niet, hoewel ik ze kan aanwijzen.

Zaden mogen hier worden ingevoerd. Vrij veel lieden, die nieuw uit Holland kwamen, hebben het gedaan. De resultaten zijn echter matig. Een poging, indertijd ondernomen om in het kamp een tuin te beginnen is volledig mislukt. De grond in en om het kamp, de rode aarde, is zeer slecht. Slechts hier en daar waar aan de rand van het bos humusvorming mogelijk is geweest, lukken tuinbouwproeven. Inderdaad komen we hier vitaminen tekort. Nu en dan uit zich dat in het begin van berri-berri of oedeem, speciaal bij die lieden, die uitsluitend uit blik leven. Wij weten er boven uit te blijven door in de kampongs bij de Papoea's papaja's, pisang en djerok (citroenen) te kopen. Verder heb ik reeds een afspraak gemaakt met een planter om ons in ieder geval eens per week van verse groenten en fruit te voorzien. Niettemin moeten pogingen om de avitaminose te bestrijden, toegejuicht worden.

En dan is er nog iets: het bediendenvraagstuk. We zijn hier tegenwoordig uitsluitend aangewezen op de diensten van de bevolking van het land: van de Papoea's. De ervaringen, die ik zelf heb, zijn deze: de jongens zijn ondanks het feit, dat ze nog maar vrij kort met de beschaving in aanraking zijn, zeer plenter en ze kunnen verschillende bezigheden, zoals de was doen, tafeldekken, het huis opruimen enz. vrij vlug leren. Zolang ze er zin in hebben, zullen ze het behoorlijk doen. Maar... in het leven van iedere Papoeajongen komt een ogenblik dat hij geen zin meer heeft en dan zal het van u afhangen hem daar overheen te helpen. Deze zwarte broeders kennen te weinig de strijd om het bestaan en vooral zij, die van de rijke Amerikanen hier de mooiste spullen kregen zonder er ook maar enige tegenprestatie voor te moeten leveren, denken dat het hier nog steeds luilekkerland is. Slechts indien u een zekere genegenheid tussen uw jongen en uzelf weet te kweken, zal hij blijven. Een die 45 gulden per maand verdient, gaat een maand werken en twee maanden rusten en is dan toch even rijk als zijn vriendje met f 15.— per maand. Overigens heb ik zelf geen klagen over mijn jongen; hij is leergierig en bevattelijk. Hij verzorgt zich goed en is vertrouwd met de kinderen. Hij is trouw en tot op heden heb ik geen enkele reden hem van oneerlijkheid te verdenken, hoewel er in het huis van toean veel ligt dat hij begeert, zoals stenen bijlen waarmee hij zich een vrouw kan kopen....

Wel, dat is het leven in het kamp 7th Fleet in a nutshell. Het adres van het Nederlands-Nieuw-Guinea Exploratie Comité is: Soestdijkerstraatweg 11, Hilversum.

Je bent een Indisch kind....

Uit Indo-Europese kring in Indië, uit de kring dier Indische Nederlanders, die zich niet zonder reden prijsgegeven voelen, komt een ontroerende stem. „Jetje P.” tekent zich het meisje, dat in het te Batavia verschijnende orgaan van het Indo-Europees Verbond het volgende schreef:

Eindelijk na zovele jaren kreeg ik kortgeleden weer een „Onze Stem” in handen. Eerst stond ik er onwennig tegenover, eerst kwam de gedachte bij me op, een beetje sceptisch: „Wat nu?”

Maar langzamerhand ontwaakte in mij weer het oude vuur en enthousiasme van vroeger, wanneer „Onze Stem” in mijn handen kwam. Tenslotte Indo ben je en blijf je door alle jaren heen, ook in de moeilijke dagen van de Bezettingstijd, in de tijd van boycot, toen een vrij groot deel het Warga-Negara-schap tekende. Ik heb me altijd door alle leed en ellende heen, als een volkomen gelijkwaardige van ieder ander ras gevoeld, maar bovenal, typisch volkomen en echt Indo. Kan het anders? Ik zou niet anders willen....

De ondertekening van Linggadjati....

Flits, schicht van een gedachte. „Wat nu?”

Commentaar, repliek, critiek.... niet gewenst!

Maar diep in je wezen, heel heel diep in een verborgen hoekje, de schatkamer van je wezen, een groot vraagteken....?Wat nu?

Het ligt niet aan mij om hierover te schrijven of te oordelen, te critiseren. Je moet het nu eenmaal aanvaarden, net als zovele andere dingen in het leven, stilzwijgend aanvaarden.... Het wat en waarom, weet je later pas, of misschien ook nooit. Maar ergens zal het wel goed voor zijn.

Ik weet niet, hoe het plotseling in mij opkwam, maar ik heb vertrouwen in de toekomst, in de toekomst van het Indische Kind speciaal.

Tenslotte, de toekomst, het leven, heb je in eigen hand. Het hangt helemaal van jezelf af, wat je ervan maakt. Misschien is dit juist voor zovelen funest. Je maakt en breekt je eigen leven, je eigen toekomst!

Ik las „Onze Stem” en ineens, wist ik heel zeker, wij komen er!

Ik heb weleens tijden dat ik denk: Waarom me sappel gemaakt over dit onderwerp? Vele koppen, knappe koppen, houden zich er met hun gedachten ook al mee bezig, wat baat het? Wat geeft het? Waarom mij er zo druk over gemaakt?

Maar dan komt helder en duidelijk naar voren. Je bent een Indisch Kind of je bent het niet! Ieder ras, elk ras, wil trots zijn op eigen mensen, zo ook wij! Juist wij!

Wij: resultante van de mix Blank — Bruin.

Van beiden hebben wij meegekregen vele slechte eigenschappen, maar daarnaast ook vele goede. En die buiten wij uit. Moeten wij doen!

Het vooruitstrevende, het van alles aanpakken, de wil om vooruit te komen, de ijver, het koppige doorzetten om iets voor de maatschappij te zijn, iets voor je medemens, voor de latere generatie....

De slechte eigenschappen: Indolentie, willoosheid, gemakzucht, fatalisme, het gemis aan ausdauer! Moeten er uit! En dat kan zeker, als de ouderen de jongeren hierin voorgaan en de jongeren tot steun zijn.

Een mengsel van Blank en Bruin.

Een mix van soms onbegrijpelijke, niet te analyseren gevoelens en gedachten.

Je voelt het in elk vezeltje van je lijf, je hoort hier thuis in dit land. Maar aan de andere kant, trekt je hart toch naar het verre Moederland.

Je bent hier geboren, hier getogen.... maar je hart trekt naar het Moederland.

Een simpele illustratie.... De geboorte van het laatste Oranje Kind. Hoe voelden wij niet zuiver en fijn: tot dit Oranje Kind behoren wij. Als wij ergens een foto van onze Koningin, onze Wilhelmina, zien: simpel en toch sterk, straalt het grote gevoel, warm en innig: wij horen bij Haar! Als wij Haar stem door de radio horen, hoe ontroerd zijn wij dan niet. Dit weet je dan duidelijk. Je kunt er niets aan doen, je bent ondanks je bruine huid: Nederlander, vol Nederlander.... Aan de andere kant, hoe diep geroerd ben je soms niet, als je ergens op een eenzaam plekje een melancholieke soeling hoort of een aandoenlijk ankloeng. Een mooi berglandschap. Hoe mooi en sereen is de gamelan. Hoe fijn en aristocratisch de adat van dit land. Dan.... weet je ook zuiver en vol overgave: je hoort hier thuis. Je begrijpt zoveel en je houdt zoveel van dit land. Daar sta je nu als Indisch Kind, midden tussen deze gevoelens in. Soms weet je er geen raad mee. Linggadjati is ondertekend. Een huivering gaat over me heen. Wat nu?

Voor velen. Voor velen ook, gaat het net als mij, dit weet ik haast pertinent zeker. Waar je ook bent, wat je ook bent, wat er ook gebeurt, fier als een wimpel, trots als een vaandel, draag je hoog in je hart.... Je bent een Indisch Kind.

INDISCH ALLE

Planters-organisatie

De Samenwerkende Indische Planters Organisatie (S.I.P.O.), welke organisatie voorschijns als gemachtigde optreedt van de Suikerbond de Ned. Indische Plantersbond de Vereniging van Assistenten in Deli en de Vereniging van Europees Personeel der Deli-Spoorwegmaatschappij, waarvan het Hoofdkantoor is gevestigd Rijswijk 15 Batavia, roept de planters op zich al lid op te geven van deze organisatie.

Te Bandoeng is een commissie van voorlichting en contact gevestigd, bij wie men zich kan vervoegen om inlichtingen.

Recht en Veiligheid

Te Bandoeng is een comité gevormd, dat evenals te Batavia en in andere steden instemming vraagt voor onderstaande, aan de Regering, aan te bieden petitie:

De ondergetekenden zijn van oordeel, dat de huidige onzekere toestanden en onduidelijke verhoudingen een ernstige en acute bedreiging vormen voor de toekomst van Indië en van het Koninkrijk der Nederlanden en een belemmering voor het herstel der welvaart, ook in de overige delen der wereld; overtuigd, dat het voortduren dezer onzekerheid onvermijdelijk leiden zal tot een ramp van ongekende omvang;

verwachten, dat de Overheid in dit land in samenwerking met alle goedwillenden, van welke landaard of politieke gezindheid ook; onmiddellijk doelbewuste en krachtige maatregelen zal nemen tot herstel;

van de rechtszekerheid en de Nederlandse eer;

van de veiligheid van lijf en goed;

van de vrijheid tot meningsuiting;

en voor de wederopbouw der welvaart in rijksoverheid;

in alle gebieden, waarvoor die overheid staatsrechtelijk en moreel verantwoordelijk is tegenover de gezamenlijke bewoners van

dit land en tegenover de wereldopinie.

In het Bandoeng-comité hebben voorlopig de volgende heren zitting: G. W. Walraven, F. A. Neys, E. A. Neep, H. Koppenol, F. J. B. P. Ferdinandus, E. P. de la Croix, J. Thiessen Jr., H. J. Reuter, O. Tissing, E. Fitz Verploegh, D. Rühl Jr., J. A. Wiesebron, A. Alketiri en Tiong Njan Lim.

Het comité werkt in nauw verband samen met het Nationale Comité voor Handhaving van de Rijkseenheid in Nederland en zal de thans in Holland gevoerde actie steunen.

Predikanten

Er is in Indië thans een ernstig tekort aan predikanten, zodat men te Batavia wel zeer verheugd was toen op Zondag 6 Juli in de Willemskerk te Batavia een viertal predikanten uit Nederland bevestigd werden als predikanten der Protestantse kerk in Indonesië, dr. M. H. Bolkestein, ds. W. H. F. ter Braak, ds. J. J. van Hille en ds. Postma. De eerste is benoemd tot docent aan de Hogere Theologische school te Batavia.

Verminkt en vermoord

De Dienst voor Legercontacten deelde het volgende mede:

In het Tjiandjoerse werd op 16 Mei j.l. een Nederlandse patrouille overvallen op grondgebied, dat aan de Nederlandse zijde van de demarcatielijn gelegen is. Na deze actie werd een soldaatziekenverpleger vermist. Een onderzoek bracht aan het licht, dat de vermiste waarschijnlijk over de demarcatielijn gevoerd en vermoord was.

Op 19 Mei werd telefonisch contact gezocht met de T.R.I. en op de vraag, wat er met de vermiste gebeurd was, werd geantwoord, dat de Nederlanders de volgende middag om twaalf uur aan de demarcatielijn het stoffelijk overschot in ontvangst konden nemen. Men trof op de aangegeven plaats het lijk aan, geheel naakt en op Abessynse

wijze afschuwelijk verminkt. Een medisch onderzoek bracht aan het licht, dat de ongelukkige een schotwond aan het bovenbeen had gekregen, welke wond beslist niet dodelijk geweest kon zijn. Men heeft blijkbaar tijdens de verwarring van het gevecht kans gezien, de gewonde te ontvoeren tot over de demarcatielijn. Eerst daarna heeft men hem onder gruwelijke mishandelingen ter dood gebracht, het lijk van alle kleding en uitrusting beroofd en naakt achtergelaten.

Begrijpelijkerwijze werden ogenblikkelijk stappen ondernomen na deze wel zeer eigenaardige „uitlevering”, waarbij niemand van de wederpartij aanwezig was. Aan de republikeinse autoriteiten werd verzocht maatregelen te nemen, dat zij, die schuldig bevonden waren aan deze laffe moord op een gewonde, naar behoren gestraft zouden worden, terwijl tevens uitlevering werd verzocht van de kleding, uitrusting, bewapening en persoonlijke eigendommen van de vermoorde. Een in alle opzichten onbevredigend schrijven van republikeinse zijde was hierop het antwoord.

De patrouille van de T. R. I.

Het geval in het Tjiandjoerse staat helaas niet alleen, en het wordt nu wel tijd, dat men dit in Nederland eens gaat begrijpen. Met *moet* in Nederland weten, hoe de kwade trouw van een déél der Republikeinen ons reeds vele gewonden en *doden* heeft gekost.

Zo trof een patrouille in het Porrongse twee graven aan met Nederlandse namen. Een onderzoek wees uit, dat men hier te doen had met de graven van een tweetal Nederlandse militairen, die sedert November 1946 vermist waren. Bij die gelegenheid hadden vier Nederlandse militairen in de nabijheid van hun bivak ergens aangeklopt en om het klapperwater verzocht. Het klapperwater werd hun door de bevolking verstrekt, maar een patrouille van de T.R.I. overviel ze. Twee hunner werden ter plaats afgemaakt en de volgende dag door Chinezen begraven. De beide lijken, welke werden opgegraven, vertoonden sporen van ernstige mishandeling. De beide anderen zijn weggevoerd.

Vele Nederlandse militairen pariseren nog steeds op de verlieslijst als „vermist”.

De Generaal

Het blijft ook in een tijd, waarin bepaalde Nederlandse kringen er op zijn ons van de goede wil van Indonesiërs, welke wij altijd als extremisten hebben beschouwd, te overtuigen, leerzaam de waarheid te vernemen. Zoals men weet, wordt van republikeinse zijde nog steeds bezwaar gemaakt tegen de instelling der gemeenschappelijke gendarmerie, zoals die in de Nederlandse nota van 27 Mei werd verlangd. Het is daarom zeer nuttig vast te leggen, welke merkwaardige toevoeging aan het eigen leger der T.R.I. onlangs plaats vond. In deze T.R.I., het leger der republiek, hetwelk met de Nederlandse troepen in het nauwste verband zou moeten samenwerken voor een gemeenschappelijke taak van ordehandhaving, is onlangs een luitenant-generaal benoemd.

Soekarno inspecteert zijn troepen. . . .

Kinderen uit het gebied der Republiek gevlucht naar de Nederlanders, waar „Nederland helpt Indië” hen voedt

Deze allerhoogste rang werd toegekend aan Boeng Soetomo.

Nu kan men zeggen, dat in het leger der republiek, welker president zich siert met de uniform van een admiraal, en waarvan het leger wriemelt van de generaals, de veld- en luchtmaarschalken, niet op een generaal meer of minder gekeken behoort te worden. De benoeming van deze Soetomo echter is een weinig opvallend. Hij is een kleine gezette Javaan, met lange haren, nog steeds in Japanse uniform gekleed en drager van een groot Japans zwaard. Hij pleegt sinds lange tijd voor de radio en elders te verklaren, dat hij niet zal rusten voor hij alle Nederlanders hetzij over de klink hetzij in zee heeft gejaagd. Hij verklaart, dat de Nederlanders duivels in mensengedaante zijn. Hij verzekert zijn volgelingen, dat ieder Indonesiër, die een dezer blanke schurken weet te doden, in dit leven een held en in de hemel zalig zal zijn.

Men kan vol goede wil zijn. Men kan vol goed vertrouwen zijn. Maar men kan *niet* menen, dat bij de intrede ener door verdrag en nota's bevestigde samenwerking met de republiek hare benoeming van deze schreeuwende haatzaaier tot de duizelingwekkend hoge rang van luitenant-generaal in de T.R.I. als een bemoedigend voorteken kan worden beschouwd. . . .

Postzegels

Er bestaat op Java postverkeer. De P.T.T. in de door Nederland bezette gebieden heeft prachtig werk gedaan. Het wordt wel eens tijd, duidelijk en krachtig te wijzen op het voortreffelijke werk, dat door tal van Nederlandse ambtenaren in Indië thans onder de allermoeilijkste omstandigheden wordt verricht. Daartoe behoort zeker ook het werk van de post-, telegraaf- en radiodiensten. Er bestaat zelfs postverkeer op het republikeinse gebied. En het is zelfs mogelijk een brief van Batavia naar Djokja of naar Malang te zenden met enige kans, dat hij de geadresseerde eens bereikt. Ook het omgekeerde is mogelijk.

Maar als iemand uit Djokja schrijft, gebruikt hij natuurlijk niet een Nederlands-Indische postzegel. Het plakken van een postzegel met de beeltenis van H. M. de Koningin op een brief, zou in de republiek gelijk staan met zelfmoord. Dus plakt de verzender een postzegel van de republiek op zijn brief. Zo kan het voorkomen dat men te Batavia een brief ontvangt, voorzien van een republikeinse postzegel. Onder deze postzegels nu zijn er drie waarvan de ontwerpers geen gelukkiger beeld hebben kunnen vinden dan de afbeelding van de moord te Ambarawa. Men zal zich herinneren — wie dit zou vergeten zou zich diep moeten schamen — dat kort na de Japanse capitulatie Javaanse extremisten een overval pleegden op een der kampen te Ambarawa, waarbij tientallen weerloze Nederlandse vrouwen en kinderen op de gruwelijkste wijze werden afgeslacht. Dit wapenfeit nu — laat ons er niet mee spotten: deze schanddaad heeft een scherpstijper in de republiek uitverkoren om afgebeeld te worden op haar postzegels. Zo kan het voorkomen, dat op

brieven, gericht aan Nederlanders te Batavia in postzegelvorm de herinnering voorkomt, aan een schandelijke moord door misdadigers gepleegd, welke de republiek blijkbaar als vrijheidshelden eert.

Zeer terecht schreef het te Batavia verschijnende „Dagblad” hierover: „Hij is in de hoogste mate krenkend voor iedere Nederlander, hij wekt bij deze telkenmale, wanneer hij dit schandpapiertje ziet, gevoelens, die zeker niet bevorderlijk zijn voor onderlinge waardering en hartelijke samenwerking. Zou het derhalve niet op de weg van de Nederlands-Indische regering liggen om van de heren in Djokja te eisen, dat zij deze postzegel, moordverheerlijking uitbeeldende, zo spoedig mogelijk vernietigen?”

Nieuw-Guinea

Elders in dit nummer vindt men een opgewekt verslag uit Hollandia, waar men zich voorbereidde op de komst van méer Nederlanders. Nog altijd vindt men, zowel in Indië als in Nederland, groepen en verenigingen, die vol hoop en verwachting uitzien naar een toekomst, die de mogelijkheid zou brengen van vestiging op Nieuw-Guinea.

In Indië zouden, zo die mogelijkheid reeds thans bestond, duizenden Indische Nederlanders morgen aan de dag Java verlaten om zich in Nieuw Guinea te vestigen. Voor een „Nieuw-Guinea-tentoonstelling”, onlangs in Bandoeng gehouden, bestond een zeer sterke belangstelling. Het was trouwens, naar men ons schreef, een door de R.V.D. zeer aardig opgezette expositie en vooral het slotpaneel was treffend: het droeg de naam: „een kijkje door het sleutelgat. . . .”

Daar blijft het bij. Vele toeschouwers beseften het niet, zeer vele Indo-Europeanen en Nederlanders in het moederland en in Indië weten het nog niet, maar *daar blijft het bij*: een kijkje door het sleutelgat. . . .

Nóg zijn er voor Nieuw-Guinea vele kansen. Nóg heeft Nederland zich ten aanzien van Nieuw-Guinea rechten voorbehouden. Nóg ligt dat geweldige land, vele malen groter dan Nederland en met slechts enkele honderdduizenden inheemse bewoners te wachten. Maar noch de regering in Indië, noch de regering in Nederland kunnen de tijd en de kracht vinden, om een ook maar enigermate redelijke politiek te voeren,

welke metterdaad de vestiging van Nederlanders op grote schaal in Nieuw-Guinea voorbereidt, of de mogelijkheden daartoe ernstig onderzoekt.

Smokkelen en een symptoon

Er wordt op Java tussen de door Nederlandse militairen veilig gehouden gebieden rondom Batavia, Bandoeng, Semarang en Soerabaja druk gesmokkeld. Over de welige smokkelhandel, welke tiert in het Zuid-Bandoengse, langs en over de Tji Taroem, werd gemeld hoe daar uit het republikeinse gebied suiker, kedele, eieren en katjang worden ingevoerd in ruil voor textiel, geneesmiddelen en autobanden. De uitvoer van autobanden uit de Nederlandse gebieden is op grond van de verordening Militair Gezag verboden, o.a. omdat deze banden natuurlijk gebruikt worden voor militaire doeleinden.

Daarom zijn er onlangs aan de grens-razzia's gehouden. Verscheidene smokkelaars werden ingerekend. Er waren er bij, die de autobanden, opgepompt en wel, compleet met wiel, rustig en vrolijk in de richting van de Republiek hoepelden. . . . Er bleek een groot complot te bestaan, waarvan de hoepelaars slechts de dienaren waren. Allerlei dieven en helers — want de banden waren veelal gestolen — werden ingerekend.

Dat is: de smokkelhandel. Thans het symptoom: gebleken is, dat de T.R.I., het leger van de republiek, in deze smokkelhandel een zeer werkzaam aandeel had. . . .

VERENIGINGSNIEUWS

De aandacht wordt er nog eens op gevestigd, dat :

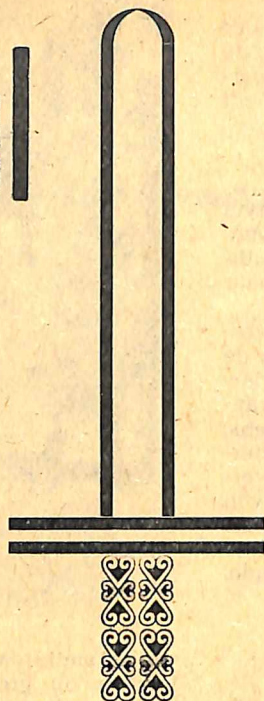
- a. het verenigingsjaar samenvalt met het kalenderjaar ;
- b. leden, die zich na 1 Juli voor het lidmaatschap opgeven, verschuldigd zijn de (minimum) halve contributie (f 2.50) plus de toeslag voor het orgaan (f 1.—), totaal dus f 3.50.

ASPIRANT-LEDEN, wonende binnen het ressort van een afdeling, worden verzocht zich aan te melden bij de betrokken afdelingssecretaris en hun contributie te voldoen aan de afdelingspenningmeester.

RECTIFICATIE. In de vorige aflevering stond op pagina 3 abusievelijk vermeld : Contributie leden : minimum f 5.— per jaar. Dit moet zijn f 6.— per jaar !

Herstel

van

Rechtsverkeer

Met de ordonnantie herstel rechtsverkeer heeft Ned-Indië zijn eigen regeling van rechtsherstel verkregen. Wat heeft men in het kader van deze ordonnantie onder rechtsherstel te verstaan? Een vraag, gemakkelijker gesteld, dan beantwoord. Maar één ding is duidelijk: de regeling van het rechtsherstel is geen regeling voor oorlogsschadevergoeding, ook al houdt zij daar verband mede. Ook moet men van het rechtsherstel niet verwachten, dat het zoekgeraakt meubilair te voorschijn zal toveren. Wie ten aanzien van het rechtsherstel dergelijke verwachtingen koestert, komt bedrogen uit.

Wat mag men dan wel verwachten? De oneindige gevarieerdheid van verhoudingen en van wijzen waarop de bijzondere omstandigheden verband houdende met de tweede wereldoorlog hun invloed deden gelden, maakt het onmogelijk rechtsherstel aan de min of meer starre regels van het gemene recht te binden. De Raad voor het Rechtsherstel kan veel meer dan de gewone rechter rekening houden met de redelijkheid en billijkheid. Voorop moge staan, dat de oude beproefde rechtsregels, zoals die voor de oorlog golden, door de bezetting, doch ook door de oorlog, voordat Ned. Indië daarin werd betrokken en eveneens door de omstandigheden, welke thans nog in een belangrijk deel van de Archipel heersen, op ruwe wijze en op grote schaal zijn verstoord. Er de vraag klemmt derhalve: kan men de ontstane gootscheepse ontwrichting weer ongedaan maken door de vooroorlogse rechtsregels ongewijzigd te hanteren, of is een speciale uitbouw van het gewone recht nodig? Het eerste lijkt aantrekkelijk: men schijnt dan te weten, waaraan men toe is en de nieuwe situatie kan worden getoetst aan traditionele, wel beproefde normen. Er zijn echter verschillende dwingende redenen aanwezig om deze weg niet te kiezen. In de eerste plaats is een rechtsherstel op basis van het vooroorlogse recht in vele gevallen praktisch onmogelijk om dat het voorwerp van verloren gegane rechten niet meer aanwezig is.

In de tweede plaats — en dit is het belangrijkste — leidt het bestaande recht in talloze gevallen tot onrechtvaardige resultaten. Zij, die door de Japanse bezetting jarenlang uit het economische leven verwijderd zijn en van hun vrijheid beroofd zijn geweest, zullen zich wel enig geweld moeten aandoen om zich te realiseren, dat buiten het prikkeldraad de maatschappij niet stilgestaan heeft. Wanneer de Japanner een bedrijfs-eigenaar uit zijn bedrijf heeft gestoten en in dat bedrijf een beheerder heeft geplaatst, dan kan, aan de hand van het bestaande recht, wellicht worden verdedigd dat de producten, die daarna uit het bedrijf kwamen, gestolen goederen waren en niet gekocht mochten worden. Wie echter erkent, dat in een land met vele millioenen inwoners de behoefte om in leven te blijven en niet economisch te gronde te gaan sterker is dan elk wettelijk voorschrift, zal inzien, dat het niet aangaat de verkrijger van die onder Japans bewind vervaardigde producten tot heler en de transactie nietig te verklaren. Ook stond de bewoner van bezet gebied dikwijls aan directe dwang van de bezetter bloot. En men kan van niemand vragen dat hij aan die dwang tot het uiterste weerstand bood, alleen maar omdat hetgeen de Japanner eiste, verboden werd door een wetboek, dat door de Jap — misschien wel voor goed, naar het sommigen leek — opzij was geschoven.

Een ander voorbeeld. Toen door Japanse maatregelen het Japanse geld het wettige betaalmiddel verdrongen had, had het geen zin hiertegen te protesteren en dit Japanse geld te weigeren, omdat het bestaande recht het niet als wettig betaalmiddel erkende. De realiteit van de bezetting was nu eenmaal, dat het Japanse geld de functie van het wettige betaalmiddel had overgenomen. Dergelijke omstandigheden dwingen de wetgever tijdelijk het bestaande recht te herzien, zoals trouwens steeds de wetgever, waar nieuwe belangen geboren worden, zich heeft af te vragen of hij die bescherming moet geven. En een onderzoek van de omstandigheden, die de tegenwoordige toestand opleverden, leidt tot de conclusie, dat er in die omstandigheden, abnormaal als zij waren, belangen zijn ontstaan, die door het gewone recht niet beschermd worden en waarvan toch de bescherming door de rechtvaardigheid wordt geëist.

De ordonnantie beoogt het herstel van overeenstemming tussen het recht en de werkelijkheid, welker harmonie door de abnormale omstandigheden werd verstoord. Rechtsherstel is niet steeds herstel in het oude recht. Dit komt tot uitdrukking in art. 45 van de ordonnantie, waar staat, dat de Raad voor het Rechtsherstel, indien hij gebruik maakt van zijn bevoegdheid om door de bijzondere omstandigheden veroorzaakte gebeurtenissen ongedaan te maken, hem, die een recht of een zaak te goeder trouw en onder bezwarende titel (dus tegen normale betaling) heeft verkregen, daarin moet handhaven. Hij, die overigens recht had om in zijn vroeger recht te worden hersteld, ziet dan dus zijn aanspraken afstuiten op de werkelijk te goeder trouw verkregen positie van een ander. Dat betekent, dat in een dergelijk geval de door de bijzondere omstandigheden veroorzaakte schade niet door de nieuwe verkrijger, doch door de vroegere rechthebbende geleden wordt.

De Raad van het Rechtsherstel heeft de bevoegdheid om in te grijpen in alle rechtsbetrekkingen (daaronder feitelijk gewijzigde verhoudingen op vermogenrechtelijk gebied begrepen) op welker tegenwoordige toestand de bijzondere omstandigheden van overwegende invloed zijn geweest; daaronder vallen dus alle door de bijzondere omstandigheden verstoorde of bedorven rechtsverhoudingen. Maar, zoals gezegd, niet alle nieuwe ontstane, naar gemeen recht onrechtmatige, verhoudingen worden herzien. De ordonnantie heeft deels bepaald, deels aan de Raad overgelaten te bepalen, waar wel en waar niet wordt „teruggedraaid”. Zolang er niet overeenkomstig de nieuwe regels of in der minne teruggedraaid is, blijft de tegenwoordige toestand gehandhaafd.

MECHANISCHE RIJSTCULTUUR

op TIMOR

Begin 1946 heeft dr. M. J. Dijkman, landbouwkundige van het Algemeen Landbouw Syndicaat, in opdracht van de Ned. Indische regering een aantal studiereizen naar Australië gemaakt om daar de moderne techniek van de mechanische landbouw te bestuderen, in het bijzonder t.a.v. de aanpassing hiervan aan tropische omstandigheden. Reeds voor de oorlog waren op Sumatra mechanische hulpmiddelen in de landbouw toegepast, speciaal voor de grondbewerking, doch alleen op ondernemingen.

Het ligt thans in de bedoeling, aldus B.C.P.H. van Baak in „Uitzicht”, om door middel van mechanische landbouw verlichting te brengen in de moeilijke voedselpositie van sommige streken van de Archipel, ze self-supporting te maken, zonder dat daardoor arbeidskrachten uitgeschakeld worden, hetgeen werkloosheid tengevolge zou hebben. Het gaat er om de bevolking op te voeden ten einde een basis te vormen voor een nieuwe sociaal-economische structuur van Indonesië, welke niet alleen gericht is op de eigen behoeften, maar ook mee kan concurreren op de wereldmarkt.

De keuze voor de eerste proefneming op dit gebied is gevallen op het eiland Timor. De Timorees is hoofdzakelijk veehouder. Vlees is een belangrijk onderdeel van zijn dagelijks menu, dit in tegenstelling met andere delen van Indië. Een primitieve landbouw, welke mais en rijst voortbrengt, voorziet in de behoefte aan koolhydraten voor de voeding. Het klimaat van Timor is zeer droog. Mais is een droogte-resistent gewas en biedt een grotere oogstzekerheid dan rijst. Daarnaast wordt padi-gogo (droge rijst) verbouwd, ook bij wijze van risicoverdeling. Rijst is niet het eigenlijke volksvoedsel, doch is wel gewild voor sommige rituele feesten. Voor de oorlog werd ter voorziening van de hoofdplaats Koepang jaarlijks 1000 ton rijst geïmporteerd, daar het eiland niet voldoende opleverde. De bewoners van Koepang zijn hoofdzakelijk niet-Timorezen, waarvoor rijst wel hoofdvoedsel is. Het klimaat van de noordkust van Timor is zo onzeker, dat daar ieder jaar een periode van voedselschaarste heerst, de „lapar biasa”. Vóór de oorlog werd dan steeds mais ingevoerd.

Gedurende de bezetting hebben de Japanners de bosreserves vrij gegeven. De planmatige ladangbouw maakte toen plaats voor roofofbouw op grote schaal. Uit angst voor gedwongen arbeid trok de bevolking de bossen in, waar zonder enige beperking gekapt werd voor de ongeregelde ladangbouw. Reusachtige schade is hierdoor toegebracht aan het bosareaal.

De gezondheidstoestand van de bevolking is vooral gedurende de twee laatste jaren van de Japanse bezetting ontzettend achteruitgegaan. Vele landbouwers zijn fysiek zodanig verzwakt, dat zij niet meer in staat zijn hun grond te bewerken. De veestapel heeft ook grote verliezen geleden. Tengevolge van ondervoeding verkeert dit gebied thans in een noodtoestand. Een radicaal ingrijpen kan hier een eind aan maken en weer tot normale toestanden leiden. Dit zal nu door middel van mechanische landbouw mogelijk zijn. Het ligt niet in de bedoeling de gehele rijstcultuur te mechaniseren en de bevolking te laten toekijken, doch alleen de grondbewerking zal mechanisch geschieden. Alle andere werkzaamheden zullen op de oude manier door de bevolking zelf verricht worden. Wanneer wij voor de grondbewerking, het zwaarste werk, zorgen, kunnen de inheemse landbouwers gemiddeld een 5 maal groter oppervlak beplanten, wieden en oogsten.

Bovendien wordt hiermede zo min mogelijk inbreuk gemaakt op de adat-tradities, welke in de landbouw een grote rol spelen. Het oogstritueel is daarvan het belangrijkste, terwijl juist de grondbewerking het minste in deze gewoonten ingrijpt. Dat dan ook dit onderdeel van de landbouw gemechaniseerd wordt zal naar verwachting uit dezen hoofde niet op overwegende bezwaren stuiten.

In een artikel van Ir. A. L. S. Bär in De Ronde Tafel van 30 Januari 1947 wees deze er op, dat de onkruidbestrijding het grootste probleem in de rijstcultuur vormt. Wanneer de

onkruidbestrijding niet gemechaniseerd werd, zou het voordeel van mechanisatie van alle andere werkzaamheden praktisch waardeloos zijn. Volgens Dr. M. J. Dijkman slaat dit op humide (regenrijke) gebieden, waartoe het Westelijk gedeelte van de Archipel behoort. In een aride (droge) klimaat, zoals Timor maakt een intensieve grondbewerking de ladangs tot 3 jaar toe vrij van onkruid, zonder dat er gewied hoeft te worden. Op Timor zijn een aantal vlakten met een savannenvegetatie, welke uitsluitend als veeweiden gebruikt worden, hoewel ze zeer vruchtbaar zijn. De structuur van de bodem maakt de grondbewerking zo zwaar, dat de bevolking met haar primitieve landbouwmethoden hiertoe niet in staat is en daarom naar de heuvels trekt.

Voor de eerste proefneming met mechanische grondbewerking is de keus gevallen op de vlakte van Sekon in het landschap Insana. Dit gebied wordt bestuurd door een zeer voortstrevende radjah, Laurentius Taolin, een Christen, die er naar streeft zijn volk vooruit te brengen. Om betere sociale verhoudingen te bereiken, wil hij gaarne van onze hulp gebruik maken. Op 24 April 1946 heeft hij een algemeene vergadering van hoofden uit zijn gebied bijeengeroepen te Oelolok, waar toen een vereniging, de „Perserikatan Kemamoeran Insana” opgericht is, welke zich de verhoging van de levensstandaard, betere woningen, verbetering van landbouwmethoden, mogelijkheid van studie door jongelieden door middel van studiebeurzen enz. ten doel stelt.

De plannen, welke in overleg met de radjah, het B.B. en de missie opgesteld zijn, voorzien in de eerste plaats in de regeling van de grondrechten. Aangezien de vlakten als communale veeweiden in gebruik zijn, levert dit geen bijzondere moeilijkheden op. Het belangrijkste is echter de coöperatieve gedachte onder de bevolking ingang te doen vinden. Als eerste doel wordt beoogd de streek self-supporting te maken. Wanneer dit bereikt is, kan er ook aan export worden gedacht.

Het proefbedrijf staat onder leiding van de landbouwkundige ingenieur H. Faure, bijgestaan door een Dieseltechnicus. Er zullen twee volledige werkgroepen komen, welke elk bestaan uit een middelzware rupstractor met een schijvenploeg en een schijvenegge. Een emplacement met een volledige reparatiewerkplaats zal te Sekon gevestigd worden. Het is de bedoeling, dat alle machines zelf gerepareerd kunnen worden en dat ze geheel met eigen middelen in running condition worden gehouden. Timorese werkkrachten zullen na een landbouwkundige en technische opleiding bij dit werk ingeschakeld worden. Hoewel dit mechanische groot-landbouwbedrijf voorlopig natuurlijk onder deskundige Westerse leiding moet staan, wil men de bevolking hierin zoveel mogelijk een werkzaam aandeel geven, waartoe de nodige toekangs opgeleid worden.

Het gehele project beslaat een oppervlakte van 2500 ha. Wanneer de proef slaagt, zullen ook andere streken op mechanische wijze ontgonnen worden, o.a. de vlakten van Atamboea en van Auroki (eveneens op Timor) zullen daarvoor in aanmerking komen. Wanneer deze proeven met droge rijstbouw op Timor goede resultaten opleveren, zullen ook proeven worden genomen met mechanische natte rijstbouw, in de onderafdeling Sawitto, ten noorden van Pare-Pare in Zuid-Celebes.

Behalve de verhoging van de rijstopbrengst heeft het bovengenoemde plan ook nog het voordeel, dat de bevolking naar de vlakten wordt getrokken, zodat de bergen weer vrij komen voor reboisatie. Half Mei 1947 wordt begonnen met het mechanisch ploegen. Thans is men bezig met kartering van het terrein en de regeling van de grondrechten. De nodige machines, waarvoor een bedrag van f 50.000 aan deviezen beschikbaar is gesteld, zijn in het buitenland besteld, en gedeeltelijk reeds onderweg.

De Kamerzitting waar tot het belangrijk wetsvoorstel tot instelling van een „Welvaartsfonds Suriname,” werd besloten, gaf een zekere tegenstelling te zien tussen de opgewektheid, waarmede enkele Kamerleden dit voorstel bespraken en de matte vermoeidheid, waarmede de Minister het verdedigde.

Minister Jonkman maakte in de Kamer de indruk een oververmoeid man te zijn. Het viel hem zichtbaar zwaar zich in de details van de Surinaamse regelingen te verdiepen, terwijl het andere Indië zo zeer al zijn aandacht in beslag blijft nemen. Dit is ook voor hen, die, als wij, inzake Indië's toekomst een overtuiging zijn toegedaan, welke in menig opzicht van die van de Minister verschilt zeer duidelijk. Minister Jonkman geeft aan zijn taak het uiterste zijner in Japanse gevangenschap toch reeds geschokte krachten.

Het sprak wel vanzelf, dat vooral de Parlementsleden, die onlangs met de parlementaire commissie naar West-Indië gingen, in de Tweede Kamer van hun pas verworven kennis getuigden. Meer dan dat: zij getuigden mede van de zeer warme belangstelling, welke het bezoek in hen had opgewekt. Zowel dr. Bierema als de heer Meyerink, dr. de Kort en Prof. Logeman deden niet alleen van belangstelling blijken, maar ook van een warme genegenheid voor dit overzeese gebiedsdeel.

De eensgezindheid waarvan deze leden blijk gaven — ondanks meningsverschillen omtrent details —, deed weldadig aan na de heftigheid der tegenstellingen, welke het Indische vraagstuk helaas blijven beheersen.

Dr. Bierema kwam opnieuw met het denkbeeld een aantal

Suriname

Nederlandse boeren naar Suriname te laten emigreren. Hij sprak van „een sterke kern van energieke Nederlandse boeren” en verwacht daarvan in ieder opzicht de prachtigste gevolgen. Zijn reisgenoot Meyerink bleek eveneens voor die verplaatsing van Nederlandse boeren veel te gevoelen. Van de Minister had de heer Meyerink blijmoediger geluiden verwacht.

Mr. Jonkman echter heeft vermoedelijk meer aan de historie van Suriname gedacht en die is voor experimenten met emigratie van Nederlandse boeren al even weinig opwekkend als de afloop van de talloze andere proefnemingen, die met dit zorgkind van het Koninkrijk in de loop der jaren zijn ondernomen.

In elk geval wordt met het welvaartsplan opnieuw een groot experiment ingezet. In 5 jaarlijkse termijnen van 8 miljoen gulden — meer, zeide de Minister, laat de benarde staat onzer financiën niet toe — zal een bedrag van 40 miljoen gulden worden besteed, om te trachten Suriname een steviger basis voor zijn welvaart te schenken.

Een enkele spreker heeft gezinspeeld op wat wij het zwakke punt in dit op zichzelf zo verheugende besluit achten. Bij een welvaartsfonds hoort een welvaartsplan. Het plan nu, hetwelk ontwikkeld is, om de Nederlandse miljoenen in Suriname te beleggen, geeft vele deskundigen allerminst de zekerheid, dat die besteding zal geschieden met de beste kans op rendement voor Suriname. Velen zijn van oordeel, dat, daar men het niet heeft aangedurfd, de veertig miljoen te verdelen in enkele grote posten voor waarlijk grote projecten, er een kans op versnippering is ontstaan, die tot minder gelukkige gevolgen kan leiden. Van de verscheidenheid aan plannen en projecten, zeggen zij, is zeker een deel tot mislukking gedoemd. Het geld, daaraan besteed, is niet alleen weggegooid, maar dit heeft mede tot gevolg, dat voor projecten, die wel levenskansen blijken te bezitten, als het er op aan komt niet voldoende middelen beschikbaar zullen zijn.

Het blijft inmiddels een teken van groter belangstelling voor Suriname dan in Nederland ooit bestond, en een teken mede voor een zekere levenskracht en een hoopgevend vertrouwen, dat men eindelijk tot het besluit voor dit Nationale Welvaartsfonds van veertig miljoen gekomen is. Het werd door de Tweede Kamer zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Voor de grootste zorg van Suriname brengt natuurlijk dit Welvaartsfonds evenmin een oplossing als enigerlei maatregel, welke de laatste decennia genomen is. Het grote probleem van Suriname wordt er niet door opgelost. Dit probleem spruit voort uit het feit, dat geheel Suriname, in oppervlakte vier maal groter dan Nederland, een totale bevolking heeft welke, alle mannen, vrouwen en kinderen, alle stammen, rassen en landaarden meegerekend, tezamen nog aanmerkelijk kleiner is dan het bevolkingstal van de gemeente Utrecht. Die bevolking is daarbij een vreemd conglomeraat: inheemse Indianenstammen, Javanen uit Nederlands-Indië, Brits-Indiërs en vele andere. Die bevolking toont in aard en aanleg zeer diepgaande verschillen: er zijn spaarzame Chinezen, er zijn ijverige Brits-Indiërs, er zijn werkzame doch weinig ontwikkelde Javanen en er zijn de veelsoortige andere landskinderen. Het gevolg is, dat in Suriname tegelijkertijd in bepaalde streken en in bepaalde bedrijven een schromelijk gebrek aan werkkrachten bestaat, terwijl er in Paramaribo tienduizend werklozen zijn. Een ander gevolg is dat het voor bepaalde soorten van arbeid en bepaalde streken van het land vrijwel onmogelijk is bruikbare werkkrachten te vinden, terwijl het elders onmogelijk is voor de ongebruikte werkkrachten een passend emplot te vinden. Het spreekt vanzelf, dat dit probleem eerder ingewikkelder en moeilijker, dan opgelost zal worden door de emigratie van enige tienduizenden Joden, waarover veel gesproken wordt.

Javaans meisje in Suriname

Politiek I

Curaçao zit tot de nek in de politiek. De eerste grondslagen worden gelegd voor zijn nieuwe status in het raam des Koninkrijks. De ontwerpen van wet tot wijziging van de Curaçaose staatsregeling met de Memorie van toelichting zijn, na de verlening van de Koninklijke machtiging daartoe door de Gouverneur aan de Staten aangeboden. Een langverwacht ogenblik is aangebroken. In de Memorie van toelichting lezen wij dat de regering beoogt „op alle terreinen van het Staatkundig leven de zelfwerkzaamheid van de daartoe geschikt blijkende krachten in de Gebiedsdelen in te schakelen op een wijze, welke in een zo sober mogelijke formulering doelbewust soepel is gehouden, opdat de daarin besloten principes op evolutionaire wijze in praktijk zullen kunnen worden gebracht al naar de gelegenheid zich daartoe voordoet. Aldus hoopt zij in deze overgangsperiode, tezamen met de ingezetenen dezer gebiedsdelen de grondslagen te leggen en het raam te kunnen optrekken voor die verantwoordelijke zelfstandigheid, welke zij zich als uiteindelijk doelwit voor ogen stelt. Zo gaat deze ambtelijke tale kanäans, rustig-kabbelend en babbelend voort. Wij weten niet of Curaçao blijde is met dit „opgetrokken raam“, al zouden wij ons kunnen voorstellen dat de driftige lieden in dit gebiedsdeel ongeduldig voor het raam zullen staan en uitroepen: „Zuster Anna, ziet ge de autonomie nu komen?“ Het zal wel spoedig blijken hoe al die uitvoerige taal den Curaçaoenaars in de oren klinkt. Voorlopig volstaan wij met de vermelding der belangrijkste veranderingen, die de regering voorstelt:

1. Instelling van nieuwe organen ter verwezenlijking van een zo groot mogelijke mate van verantwoordelijk bestuur, en zelfstandigheid als de huidige Grondwet toelaat.
2. Wijziging in de samenstelling van de Staten en uitbreiding van het kiesrecht.
3. Uitbreiding van de bevoegdheden bij decentralisatie en deconcentratie van bestuur en wetgeving.
4. Wijziging van de buitengewone bevoegdheden van de Gouverneur in tijden van oorlog en dringende omstandigheden.
5. Wijziging van de zogenaamde conflictenregeling.
6. Wijziging van de voorschriften inzake de vaststelling van de begroting en die ten aanzien van de financiën.

Een en ander zou met zich meebrengen: 1. de instelling van een College van gecommiteerden van drie tot vijf leden, door de Gouverneur op voordracht van de Staten te benoemen; 2. de benoeming (door de Koningin, op voordracht van de Staten) van een vertegenwoordiger van Curaçao in Nederland; 3. Uitbreiding van de Staten tot 21 (gekozen) leden, zo nodig met ten hoogste vier, door de Gouverneur te benoemen, leden aan te vullen. Elf voor Curaçao, zeven voor Aruba, twee voor Bonaire, één voor de Bovenwinden. Verder zijn er nog regelingen voorzien over het Opperbevelhebberschap van de Gouverneur; over de conflictenregeling en de vaststelling der begroting (die dan bij landsverordening en niet meer door de wet zal geschieden). Voorlopig volstaan wij hiermede. Er zal nog heel wat water door de Annabaai vloeien en nog heel wat spraakwater over het Wilhelminaplein, vooraleer een en ander definitief geregeld zal zijn.

Politiek II

Dat men in Curaçao met een en ander haast gemaakt wil zien is niet anders dan zeer begrijpelijk en dat voor velen het voorgestelde niet ver genoeg gaat is evenzeer te begrijpen. Een en ander wordt wel het beste geïllustreerd door het telegram dat het Volkscomit  (opgericht door mr. dr. M. F. da Costa Gomez) aan de voorzitter der Tweede Kamer heeft verzonden. Omdat dit telegram zo kenmerkend is voor veler gevoelens op Curaçao, nemen wij het onveranderd in deze kroniek op:

Volkscomit  in massabijeenkomst bijeen, overwegende urgentie behandeling wijziging Curaçaose Staatsregeling verzoekt dat zomervacantie 10 Juli Tweede Kamer, openbare behandeling Curaçaose Staatsregeling niet ophoudt, verzoekt zo

nodig extra-zitting stop vertrouwend evolutionaire weg door Curaçao gevolgd niet ten detrimente van dit Staatsdeel uitvalt stop verzoek Kamer schrapping eventuele benoemingsrecht voor Curaçaose Volksvertegenwoordiging en medewerking democratisch college van inwendig bestuur in de vorm van proto-ministers verantwoordelijk aan geheel gekozen volksvertegenwoordiging krachtens algemeen kiesrecht stop spreekt vertrouwen uit in Nederlands Parlement.

Davelaar
voorzitter.

Hier vindt men, in een notedop, het voornaamste bezwaar die men tegen de voorgestelde wijzigingen koestert: de invloed die de Gouverneur, door zijn benoemingsrecht, op de samenstelling der Staten zou blijven uitoefenen en de invloed van de zelfde functionaris ten aanzien van de samenstelling van het in te stellen College van Gecommitteerden. Er zijn ook andere bezwaren, die in dit telegram niet tot uiting komen. Daarop komen wij te gelegener tijd terug. Zij allen keren zich voornamelijk tegen de invloed van de Gouverneur op het Staatsbestel. De Staten hebben er een besloten vergadering aan gewijd, waarbij de heren Friedericy en Bot van het Ministerie van Overzeese Gebiedsdelen aanwezig waren.

Gomez terug

De zwarte baard van de meester-doktor wordt weer overal in Curaçao gezien. Nu er belangwekkende dingen op staatsrechtelijk terrein geschieden en geschieden zullen, heeft mr. dr. da Costa Gomez tijdelijk zijn kamer in de Haagse Houtstraat verwisseld voor zijn woning aan de Willemstadse Penstraat. Reeds bij zijn aankomst op Curaçao's vliegveld heeft hij aan een krantenman een onderhoud toegestaan. Zie hier enige zijner uitlatingen:

Ik kom hoofdzakelijk om Curaçao uit de locale sfeer op te heffen. Het zal gaan zoals ik het tien jaar geleden al voorspeld heb. Nederland, Curaçao en Suriname vormen te zamen het Koninkrijk en vormen op hun beurt weer met de Staten van Indonesië de Unie.

„Maar in Indonesië gaan de zaken toch niet naar wens. Heeft U zich over de verwachtingen omtrent het verdere verloop der dingen aldaar een opinie kunnen vormen?“

„Ik geloof beslist, dat het met Indonesië in orde komt. Men zal van geen van beide zijden de zaken op de spits drijven, alhoewel ik moet erkennen, dat de toestand gespannen is.“

„En wat brengt U voor goede boodschap voor Curaçao mee?“

„Curaçao staat er goed voor. Naar mijn mening behoeven de vernieuwingen voor ons gebiedsdeel niet te wachten op Indonesië. Curaçao kan als katalysator dienen voor de Oost.“

„Is er geen teleurstelling over het ontwerp van wet voor de Curaçaose staatsregeling?“

„De dingen in dit ontwerp, die nog aanleiding geven tot teleurstelling, zullen er uit gehaald worden.“

„Wij hebben in ons blad verondersteld, dat er na de wijziging nog Statenleden benoemd zullen worden. Was dat dan niet juist?“, merkten wij langs onze neus weg op.

„Alles is nog voor verandering vatbaar“, antwoordde de Meester-Dokter diplomatiek. „In het Surinaamse ontwerp wordt niet van benoemde Statenleden gesproken. Maar zoals ik reeds opmerkte, kom ik niet hoofdzakelijk om de wijziging van de Staatsregeling in de Staten mede te maken, maar heb veel grotere dingen op het oog.“

De man van Beurs- en Nieuwsberichten vertelde dat de „anti-macamba-geest“ (vrij vertaald: de anti-Hollander-geest) door verschillende stokers wordt aangewakkerd.

„Ik was er bang voor“, zegt de Meester-Dokter. „Het is verkeerd. Zij graven hun eigen graf. De Democratische Partij is nu toch wel zo goed als dood, nietwaar? Na de wijze waarop haar vertegenwoordigers in de Staten zijn opgetreden.“

„Wij geloven, dat het een sterke reactie zal geven, zowel hier als in Nederland.“

„Ja, dat kan niet anders. Maar ik zie“, vervolgde de Meester-

Dokter, „een volksfront op Curaçao, dat alle partijen en richtingen in zich verenigt. De tijd van praten is nu voorbij. De tijd is nu rijp geworden voor handelen. En daarom achtte de Minister het noodzakelijk, dat ik een poosje naar Curaçao terugkeerde”.

„Zonder toestemming van de Gouverneur?” vragen wij ondeugend.

„De Minister achtte mijn komst noodzakelijk”, ontwijkt Dr. da Costa Gomez een direct antwoord.

Samenwerking

De grote dingen die in en met Curaçao op til zijn vinden hun weerslag in openbare vergaderingen. Het Theater Brion, dat zo rustig verscholen ligt op Otrabanda, was stampvol toen da Costa Gomez er de menigte toesprak. De mensen stonden tot op het voorplein.

Hij heeft er de nadruk op gelegd, dat hij in tegenstelling met de geruchten die de ronde doen, niet streeft naar de vorming van een z.g. eenheidspartij, maar dat het in zijn bedoeling ligt een gemeenschappelijk front te vormen voor de verwerkelijking van de op Curaçao levende wensen naar staatkundige hervorming, een eenheidsfront waaraan alle partijen hun steun kunnen verlenen en dat geen onderscheid zal maken tussen Curaçaoenaar en Nederlander.

De spreker wenst samenwerking tussen Curaçaoenaars en Nederlanders. In Nederland blijkt allereerst grote waardering te bestaan voor de rustige wijze waarop de vorming van het zelfbestuur op Curaçao plaats vindt, waaruit de bereidheid blijkt de evolutionaire weg te volgen om in het Koninkrijk deze zaken tot een goed einde te brengen.

En Aruba?

Op Aruba is zo ook een en ander aan de gang. Het zeer oude zeer der controverse Aruba-Curaçao blijft er branden. Er wordt menig hartig woordje gesproken. Da Costa Gomez heeft ook daár gesproken. Hij zeide dat Aruba heden ten dage gelijkwaardig is met Curaçao en dezelfde rechten heeft. „In een stelsel van volledige autonomie is er geen plaats voor een onderschikking van het ene eiland aan het andere”.

Is er nu nog sprake van wensen van afscheiding van Aruba? Wij ontvingen een knipsel van de Beurs- en Nieuwsberichten, waaruit blijkt dat de Arubaanse volkstriebun, het Statenlid Henny Eman, zeide „dat Aruba zal samenwerken voor zijn gelijkstelling wat zelfstandigheid betreft. In een stelsel van volledige decentralisatie, waarin elk eiland zijn eigen zaken behartigt, behoeft niet meer gesproken te worden van afscheiding. Ook heeft daarna het woord gevoerd de redacteur van „La Prensa” te Willemstad de Heer Emilio López Henriquez. „Ik zal met mijn familie op Aruba komen wonen”, zeide hij, „Aruba is in alle opzichten vooruit op en gelijkwaardig aan Curaçao. Aruba moet zijn onafhankelijkheid hebben. Ik ben bereid mede te strijden voor de afscheiding van Aruba”.

De Heer Henny Eman dankte de spreker en besloot: „Aruba zal Uw huis zijn”.

Dus eerst: geen afscheiding.

En daarna: toch weer wèl afscheiding?

Wij begrijpen het niet al te best.

Maar iemand vertelde ons: de heer Henriquez werd, na terugkomst van Aruba op Curaçao onmiddellijk ontslagen als redacteur van de Prensa.

Zou er verband tussen het een en ander zijn?

Cijfers

Hier is een handjevol cijfers over Curaçao. Wij geven geen commentaar. Zij spreken voor zich zelve. En vertellen vele, vele dingen. Men houde daarbij voor ogen dat deze cijfers een eiland betreffen dat iets groter is dan Walcheren en dat ongeveer 80.000 inwoners telt.

Het aantal gevallen van openbare dronkenschap waarvan proces verbaal werd opgemaakt, nam in 1946 met 15% toe.

De criminaliteit en de verwildering onder de jeugd bleven zich gedurende het jaar 1946 in stijgende lijn bewegen.

Opgemaakt werden 204 (231) processen-verbaal, waarvan 114 (105) tegen personen beneden 18 jaren en 72 (51) rapporten, waarvan 28 (12) van opvoeding. In 100 (67) gevallen, waarin sprake was van strafbare feiten, gepleegd door minderjarigen, werd geen proces-verbaal opgemaakt, doch corrigerend en bemiddelend opgetreden.

Het aantal verzoeken tot opsporing van minderjarigen bedroeg 74 (65).

In 1946 zijn binnengekomen: 1146 vracht- en/of passagiersschepen, vertrokken 1144; 4933 tankschepen, vertrokken 4840;

2101 zeilschepen, vertrokken 2061; ingeklaard 3893 vliegtuigen, uitgeklaard 3898 vliegtuigen.

Aantal passagiers aangekomen op Curaçao 36423 (in 1945 27324). Aantal passagiers vertrokken van Curaçao 34508 (25423).

Transito passagiers: 29585 (21157).

In 1946 deed het Noorse m.s. Stella Polaris 5 maal Curaçao aan.

Er zijn op Curaçao vreemdelingen gevestigd behorende tot niet minder dan 42 nationaliteiten.

En nu een graadmeter van de welstand. Alleen op het eiland Curaçao waren de volgende aantallen auto's in gebruik (de cijfers tussen de haakjes zijn die van 1945): 2480 (2194) personenauto's; 1131 (987) vrachtauto's; 326 (270) autobussen; 111 (109) huurauto's; 28 (15) brandweervoertuigen (w.o. 2 van de C.P.I.M.); 215 (176) motorrijwielen; 3437 (2859) rijwielen. Bedenk wel: dit alles op een eiland, iets groter dan Walcheren!

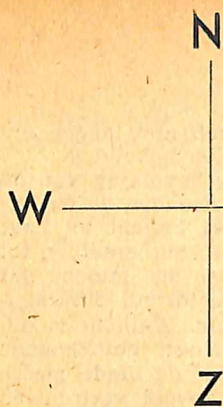
Muziek

Culturele belangstelling wordt steeds meer bemerkbaar op Curaçao. Nu is een initiatief commissie tot stand gekomen die een muziekschool wil oprichten. Allerlei bekenden hebben er zitting in: R. Boskaljon, D. Capriles, Ir. U. Dribergen, Dr. Chr. J. Engels, Mevrouw Maal-Hamer en Mevr. Noordduyn-Keith.

Het muziekleven op Curaçao is wel gestimuleerd door twee Hollanders, die gedurende de oorlog op het eiland vertoefd hebben: Max Tak en de pianist Teun Don. Tak heeft er een koor van Surinamers geleid; Don stichtte er een muziekschool. Maar men heeft beiden laten gaan, ofschoon zij veel nuttigs voor het muziekleven hadden kunnen bewerkstelligen. Vergeten wij intussen niet het mooie werk dat Rudolf Boskaljon reeds sedert jaren met zijn amateur-orkest verricht en de voortdurende werkzaamheid van de Curaçaoose Kunstkring, die in de loop der jaren heel wat goede solisten naar de Stadsschouwburg (in de wandeling: het bioscooptheater Roxy) heeft gebracht. Wij wensen Curaçao alle succes toe met dit muzikale initiatief. Gij zult bij (politiek) brood en olie alleen niet leven....

Diversen

Mevrouw Rie Marsman te Amsterdam heeft de Curaçaoose arts-dichter-schilder-musicus Chr. Engels, de Stoepier van Koraal Amsterdam een ontvangstavond bereid waar velen hem zijn komen begroeten....; de heer Gerhards, vertegenwoordiger van Bonaire in de Staten van Curaçao heeft als zodanig ontslag genomen; hij behoorde tot de door de Gouverneur benoemde leden....; Er wordt een filmstichting gevormd, die documentaire rolprenten over Suriname en Curaçao zal vervaardigen. Ds. Bos is de initiator. Wij wensen deze stichting alle succes toe dat haar toekomt. Hier is een middel om Amerikaans Nederland nader tot Europees Nederland te brengen....; Coté van der Mark heeft, begeleid door Mevrouw Noordduyn-Keith een succesrijk concert gegeven; de critiek was geestdriftig....; De heer P. de Winter, luchtvaart-attaché aan onze Ambassade te Washington heeft mede Curaçao en Suriname vertegenwoordigd op de Luchtvaartconferentie, die te Lima (Peru) is gehouden....; Ds. J. A. Fricke (uit Oudshoorn-Z.H.) is dominé op Bonaire geworden....; Met het gebruikelijke ceremonieel heeft op de Marine-basis Parera de commando-overdracht van kapitein-luitenant ter zee H. J. Suermondt aan kapitein-luitenant ter zee F. van Straelen plaats gehad....; Er hebben op Curaçao altijd maar consulaire wisselingen plaats. Vrijwel ieder jaar komt er een nieuwe Venezolaanse Consul-generaal (inkomen f 120.000 's jaars en daarom een zeer begeerde baan), doch ook de andere Consulaire figuren wisselen er snel. De pas-opgetreden Britse Consul heeft Richard Croker....; De Curaçaoose sportwereld krijgt zijn grote, jaarlijkse evenement: de strijd om het tenniskampioenschap....; Er zijn grote plannen in de maak voor de viering van Koninginnedag; praktizijn L. O. Eampe is voorzitter van het Oranje Comité....; Op 22 Juni was het twaalf en een half jaar geleden dat de Snip op Curaçao landde. Welk een vlucht heeft sindsdien het vliegen gemaakt! Meer dan 17 miljoen kilometer zijn nu door de vliegtuigen van het West Indisch bedrijf der K.L.M. afgelegd....; De bekende Curaçaoose importeur E. Fischel is in Nederland aangekomen; hij hoopt enige maanden te blijven....; De eerste vrouwelijke Meester in de rechten oefent op Curaçao praktijk uit (ten kantore van mr. O. Burghardt); mr. A. M. F. Meijer-Monnich, die vroeger in Den Haag praktijk uitoefende.... De welbekende heren Benny en Monti Maduro kregen hoge Koninklijke Zweedse onderscheidingen.... „Weintje” Hoyer, Curaçao's historicus en vraagbaak, werd 85 jaar. Een merkwaardige man. In zijn vredige huis op Salinja waakt hij over zijn talloze knipselboeken. Hij schreef zelf enige tientallen boeken op allerlei gebied.

HET VERRE OOSTEN

Het is hier reeds meermalen opgemerkt, dat zeer ten onrechte in sommige kringen een parallel wordt getrokken tussen de ontwikkeling in India — wat men placht te noemen Brits-Indië — en Nederlands-Indië. Vergelijkingen tussen beide landen zijn reeds daarom nutteloos, omdat niet alleen de politieke verhoudingen in India volkomen van de Nederlands-Indische verschillen, maar ook de geschiedenis, de economische, sociale en industriële verhoudingen er geheel anders zijn.

De politiek, welke de Engelsen in Brits-Indië hebben gevolgd, is nimmer vergelijkbaar geweest met het Nederlands beleid in Indië. Het verschil daarvan in zijn beginselen, in zijn uitwerking en in zijn diepste wezen. Dat velen, zowel in Engeland als in Amerika, die van deze verschillen niets weten, thans in Indonesië het liefst een beleid gevoerd zouden zien, waarin zij overeenstemming met het beleid in India konden aantreffen, vormt een der ongewenste gevolgen van de gebeurtenissen na de oorlog.

Voor Brits-Indië is die ontwikkeling na de oorlog er ene geweest vol spanning, intrige, vol bloed en strijd en met een ontknoping, waarvan de dramatische omtrekken zich duidelijker gaan aftekenen. Nog in 1944 stonden de Japanners op de drempel van India. Zij hielden geheel Burma bezet en zij vochten met grote verbittering in de ondoordringbare wouden en de wilde bergstreken, welke Burma scheiden van Brits-Indië.

Er is in dat deel der wereld zeer heldhaftig gestreden. Met enige bitterheid spreken soldaten en officieren, die daar jarenlang tegen de Japanners vochten, van het „vergeten front”. Inderdaad ging tijdens de oorlog alle aandacht in Europa en Amerika allereerst naar de slagvelden van Sowjet-Rusland, vervolgens naar die van Noord-Afrika, later naar Italië en ten slotte naar Frankrijk en andere landen van Europa.

Maar al die tijd streden in de wouden en bergen van Burma naast elkaar: Engelsen, Brits-Indiërs van allerlei ras, kleine contingents Amerikanen en zelfs Chinese hulptroepen. Deze laatste waren aangevoerd, omdat, zouden de Japanners verder doorgestoten zijn, de laatste toevoerweg naar China zou zijn afgesloten. Langs die toegangsweg — 1600 km over de ontogankelijkste bergen — bleven ook in de donkerste uren materialen naar China vloeien. terwijl later voor dat oorlogstuig een lucht-vracht-dienst van Dakota's werd georganiseerd. Die luchtdienst, waarvan de vliegtuigen tot op 6000 m hoogte stormen en tropische onwensen moesten trotseren om de eenzame vliegvelden in China's diepe binnenlanden te bereiken, behoort mede tot de grootste prestaties van de oorlog.

Tijdens de oorlog zijn de Engelsen er in geslaagd — zij het soms met grote moeite — hun politieke positie in Brits-Indië te behouden. De „vijfde colonne”, die de Japanners hadden georganiseerd, liet wel enkele filialen ontstaan van de door Bose opgezette anti-Britse, door de Japanners geleide, Indische onafhankelijkheidscampagne en gedurende enige tijd spraken voorname Indische leiders zich met enige reserve over de oorlog uit, maar de volken van Brits-Indië hebben toch wel ingezien, dat aan hun poorten het gevaar dreigde van een Oosters imperialisme, dat zeker wreder en meedogenlozer zou zijn, dan hetgeen zij van de Engelsen ooit hadden ondervonden. Na Japans capitulatie ontstonden tegelijkertijd:

in Brits-Indië een versterkte drang naar politieke onafhankelijkheid;

in Engeland het Labour-bewind.

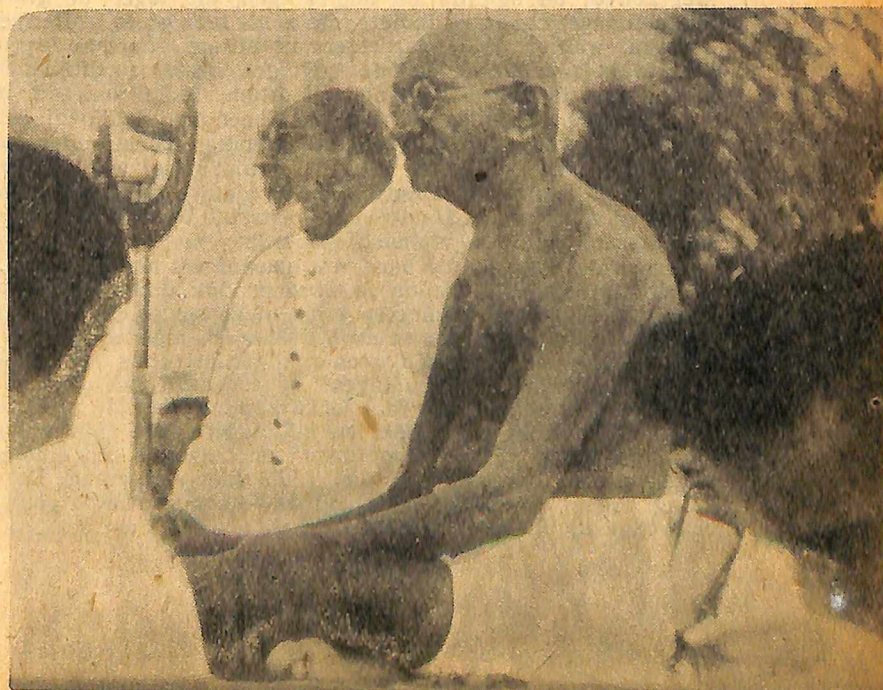
Het zou ons te ver voeren indien wij op de voet volgden wat zich op het ontmoetingsveld van deze beide verschijnselen heeft afgespeeld. De Labour-regering heeft ondervonden dat

het nog moeilijker was in het heden een politiek te vinden, welke Brits-Indië onafhankelijk maakte, dan het ooit in het verleden was geweest, om dat land zijn onafhankelijkheid te onthouden.

Voorstellen, eisen, commissies, ministeriële bezoeken, nota's en plannen volgden elkaar op; de reeks der conferenties scheen eindeloos; en terwijl in ministeriële paleizen te Londen en in de woningen van Indische leiders in Brits-Indië vergaderd werd, groeide de duisternis op de achtergrond. Het werd een achtergrond van relletjes, betogingen, opstanden en zeer bloedige onlusten, waarbij vele duizenden het leven verloren. Wel te verstaan: deze gewelddaden richtten zich nimmer tegen de Engelsen, doch werden altijd door Indiërs in onderlinge strijd gepleegd. De onderlinge strijd der Indische leiders, de tegenstellingen tussen de Indische volken, de veten tussen de leiders van verschillende Indische godsdiensten, hebben het beeld van India sinds Augustus 1945 gekenmerkt.

Dit bleek duidelijk: het heengaan der Engelsen betekende voor India wel is waar het bereiken van staatkundige onafhankelijkheid, doch evenzeer het heengaan van rust en orde. Sikhs en Gurka's, Bengalezen en Pundjabi, Hindoe's en Mohammedanen, kortom dit geweldige geheel van 400 miljoen mensen, tientallen volken en vele godsdiensten, dat zo lange tijd onder het Britse bestuur een zo niet welvarend, dan toch ordelijk complex had gevormd, geraakte in beweging, reeds voordat de bindende kracht van het Engels bestuur voor goed was opgeheven. De Engelsen hebben in al hun pogingen om voor het nieuwe India een grondwet en een eigen staatkundige vorm te vinden er twee jaar lang zeer krachtig naar gestreefd om nochtans die eenheid te doen bewaren. Even krachtig heeft Gandhi dit beproefd. De oude leider heeft het uiterste van zijn krachten ingespannen om zijn landgenoten van ieder ras en geloof tot eendracht aan te sporen. Thans staat vast, dat zowel het streven der Engelsen als dat van Gandhi is mislukt.

Allereerst staat vast dat India staatkundig zal uiteenvallen in één deel, dat Hindoestan genoemd zal worden, waar de bevolking vooral uit Hindoe's bestaat, en uit twee andere veel kleinere delen, in meerderheid door Mohammedanen bevolkt, die samen Pakistan zullen vormen. Hierdoor staat dus allereerst vast, dat India niet langer één rijk zal zijn, doch in minstens twee rijken zal uiteenvallen. Het is niet eens zeker of het daarbij blijft. De Indische vorstendommen, die wonderlijke verscheidenheid van rijken onder Indische vorsten, waarvan de grootste groter dan Duitsland, de kleinste kleiner dan Urk zijn,

Gandhi spreekt zijn volk toe.

Gandhi samen met Nehroe.

liggen over gans het geweldige territoir van India verspreid. Zij verschillen in alle opzichten behalve in dit éne: hun vorstelijke leiders zien met wantrouwen de onafhankelijke regeringen van Hindoestan en ook, ofschoon in iets mindere mate, van Pakistan tegemoet. Zij vrezen in die regeringen democratische, socialistische en wellicht zelfs communistische tendenzen, die zij een bedreiging achten voor hun vorstelijk gezag. Reeds thans hebben verscheidene dezer vorsten doen weten, dat zij zich alle rechten voorbehouden.

Op het hoogste niveau is de strijd gestreden, die ten slotte met een nederlaag zowel voor Gandhi als voor de Britse regering geëindigd is, nu de splitsing van India een voldongen feit wordt. Op veel lager niveau, te weten in die eindeloze door de zon geschroeide vlakten, waar de volken zelf leven, in die broeiende steden als Bombay en Calcutta, maar zelfs in die ontelbare kleine dorpen van dit dichtbevolkte Oosterse land, op dat niveau waar de gewone mensen leven, ondervindt men reeds vandaag den dag in het dagelijks bestaan de gevolgen van deze, door de massa onbegrepen, politieke ontwikkeling. Steeds talrijker worden de berichten over opstandjes en straatgevechten, overvallen en rooftertijden, welke de buitenwereld bereiken. De miljoenen van India voelen, hoe een ver maar toch vertrouwd gezag hun land ontvalt. Zij weten niet, wat er voor in de plaats treedt. Zij weten niet hoe de verhouding zal zijn tussen de ministeries der verschillende vrijwel als staten geregeerde „provincies” enerzijds en de centrale landsregeringen van Hindoestan en Pakistan anderzijds. Zij weten niet, wie hen regeren zal. Zij weten niet of er in hun land een macht zal zijn om het recht te waarborgen. Het broeit en het gist in die Indische massa. Het ontbreekt niet aan agitators van velerlei politieke partijen, waaronder zich natuurlijk ook de communistische laat gelden. Kortgeleden is een van Gandhi's idealen verwezenlijkt, te weten de afschaffing van de laagste Hindoe-kaste, die der untouchables. Men weet niet hoe de andere Hindoe's hierop zullen reageren. Men weet niet hoever de agitatie zal doordringen, die tegen de grote landheren gericht is — Indiërs, die soms zeer grote landerijen bezitten, waarop de landarbeiders in bittere armoede leven. Men weet niet welke sociale gevolgen de voortschrijdende industrialisatie zal medebrengen. Kortom, India verkeert in volle gisting. Wanneer de Engelsen heengaan laten zij een land achter, waar enige grote staatkundige constructies tot stand zijn gekomen. Het is nog niet zeker wat de verhouding zal zijn tussen Engeland en de nieuwe Indische rijken. Velen verwachten dat Hindoestan volstreekte onafhankelijkheid zou kiezen, met een vriendschapsverdrag met Engeland. Zij voorzien, dat Pakistan de band wat nauwer wil houden en wel zal verkiezen een dominion te worden. Ook dit is geenszins zeker. De toekomst zal moeten leren of de snelle afbraak van bestaande verhoudingen, waartoe de Labour-regering is overgegaan, kan leiden tot een even snelle constructie van duurzame staatkundige verhoudingen. De toekomst zal eveneens leren, of de snelheid van deze ontwikkeling voor de eenvoudige Indiërs, voor de honderden miljoenen, die ginds de Oosterse massa vormen, inderdaad een zegen is. Zo eindigt vandaag elke beschouwing over India met een vraag. Deze vraag: brengt de onafhankelijkheid de volken van India geluk, of brengt zij bloed en tranen?

RECAPITULATIE (Vervolg van pag. 4)

opnieuw voor de republiek zou zwichten, zelf niet langer zijn leidende positie in Oost-Indonesië zou willen behouden.

De tweede factor ligt in het feit, dat de bevolking van de grensgebieden der republiek op Java bij duizenden de Nederlandse linies kwam binnenstromen, toen het bericht tot haar doordrong, dat de Nederlandse troepen zich voorbereidden tot militaire maatregelen. Toen begon opnieuw die intocht der duizenden havelozen, die vluchtten voor de terreur der republiek naar de bescherming der Nederlanders. Wellicht is dit, in het gehele aangrijpende drama, het meest betekenende moment: het feit dat de Nederlanders onder de brede massa der Indonesische bevolking ook vandaag zoveel vertrouwen genieten, dat het arme volk de ellende en de onveiligheid op het republikeinse gebied ontvlucht voor de rechtszekerheid en de bescherming, welke de aanwezigheid der Nederlanders voor hen waarborgen.

De derde factor ligt in het voorbeeldig gedrag der Nederlandse troepen. Er zijn thans in Indië behalve de 13.000 man van de marine, een goede 75.000 Nederlandse militairen. De meesten van hen waren nog nooit in Indië. Zij leven er onder de onaangenaamste omstandigheden; hun dienst is veelal zwaar en zij worden maar zeer matig gevoed. Deze militairen nu hebben onder de ergste provocaties een voorbeeldige zelfbeheersing getoond. Zij hebben bovendien van die zelfbeheersing blijk gegeven onder omstandigheden, waarin deze naar de militaire ervaring leert maar zelden van de troep te verwachten is, namelijk wanneer bepaalde militaire maatregelen in een ver gevorderd stadium van voorbereiding worden stopgezet en afgebroken. Daarenboven hebben deze militairen in alle bevrijde gebieden zich de goede vrienden van de Inheemse bevolking getoond. Deze jongens, die nog nooit in Indië waren, staan overal met de eenvoudige bewoners van dessa's en kampongs op goede voet, zij helpen de ouderen en zij spelen met de kinderen. Deze soldaten leveren dag in dag uit het bewijs, dat het mogelijk is met een goedwillende bevolking op de beste voet te leven. Deze bevolking ziet in hen wat zij zijn: namelijk haar beschermers.

Wellicht zal eens de dag aanbreken waarop ook bepaalde Nederlandse kringen dit zullen begrijpen. De Nederlandse troepen in Indië zijn daar niet voor verovering. Zij zijn er niet voor het herstel ener koloniale verhouding. Zij zijn er nog minder voor overheersing. De Nederlandse militairen in Indië, zij mogen al dan niet tot verdere strijd geroepen zijn, verrichten ginds een grote en schone taak: aan de volken van Indië vrede, recht, veiligheid en kans op enige welvaart te brengen. Deze taak kan alleen verricht worden in die gebieden, waar het toch voor onze troepen bereikbaar is. Elke meter, elke akker, elke bahoe aan het door onze troepen bezette gebied toegevoegd, betekent: méér veiligheid, méér vrijheid, méér recht.

DE GIJZELAARS DER REPUBLIEK (Vervolg van pag. 6)

Nog vandaag bevinden zich op Republikeins gebied:

Nederlanders in verborgen concentratiekampen, die men vrijwel openlijk als gijzelaars beschouwt;

andere Nederlanders, die in Indië geboren Indo-Europeanen, die men soms tegen hun zin tot „warga negara” maakte, tot Indonesisch staatsburger en die men belet naar hun gezin en naar de Nederlandse gebieden op Java terug te keren;

Nederlandse, in Indië geboren vrouwen, die in het binnenland in gedwongen concubinaat leven met Indonesiërs;

en vele duizenden Menadonezen, Timorezen, Ambonnezen, die de republiek als vijanden beschouwt en waarvan zij de evacuatie nodeloos ophoudt.

Al deze mensen leven in kommerlijke omstandigheden. Al deze duizenden zijn van hun bezit beroofd en van hun bewegingsvrijheid en van elke andere vrijheid. Al deze mensen zijn de gevangenen der republiek. Zij hebben nu al bijna twee jaar deze gevangenschap doorstaan en vele ontberingen overleefd. Anderen sterven. Men kent hun namen niet en niet de plaats waar zij begraven zijn.

Zo men ooit hun graven vond, de graven van die prijsgegeven burgers, die eens gelofden in de saamhorigheid van Nederland en Indië, zou men er één krans moeten neerleggen. Een krans om te getuigen van Nederlands schuldbesef....

Voor 1 of 2 meisjes (8-14 jaar) v.z.g.h. bestaat
gelegenheid tot opname
in gezin te Bussum per 1 Sept.
Goede scholen.

Brieven no 410 Boekhandel Fa R. Los, Bussum

MESKER

PARKSTRAAT 10 - DEN HAAG

WONINGINRICHTING
BINNENHUISARCHITECTUUR

U bezocht onze jaarvergadering,
gaat U nu meer leden werven

Restaurant „Corner House”

ROTTERDAM

Telef. 31764 Mathenesserplein 31

Voor speciaal *Indische Rijsttafel*

Café-Restaurant „WEST-END”

Telefoon 84817 AMSTERDAM, Overtoom 87
81576
86075 Aanbevelend: W. Planje

INDISCH RESTAURANT

„Ardjoena”

Groot Hertoginnelaan 68,
Den Haag, Telef. 391332

**Dagelijks
Rijsttafel** vanaf 12 uur

RESERVEERT TIJDIG UW TAFEL

Oost West - Thuis Best
met *C. Jamin* 't allerbest!

G. J. R. VAN DER GAAG & ZN

Groenmarkt 27, Den Haag
Telefoon No. 112512

Drogerijen - Chemicaliën

Depôt der meest bekende
Binnen- en buitenlandsche Spécialité's

Stelt U belang in de verschijning van een Encyclopaedie,
volgens een geheel nieuw systeem, waarbij vele bezwa-
ren, die tegen de van oudsher bekende encyclopaedie
bestaan zijn opgeheven? Zoo ja, vraagt dan toezending, bij
verschijning, van een prospectus betreffende de E.N.S.I.E

Boekhandel P. v. Ketel

G. J. VAN DRIMMELEN, L. v. Meerdervoort 198b
's-Gravenhage. Telefoon 330481.

Golfcarton en Papierwarenfabriek N.V.

Nijverheidstraat 39-49,
Rotterdam
Telefoon 72714

DE BRON (2 lijnen)
VAN PAKPAPIER
EN GOLFCARTON

Hoû en Trouw

bij „De Schouw”

Witte de Withstr. 80
J. J. Dekker

ROTTERDAM

Operastudio

VAKOPLEIDING VOOR JONGE KUNSTENAARS
in vocaal-dramatische kunst, operette- en opera-koor

Instuderen ensembles en fragmenten, dramaturgie en analyse
inbegrepen. Opvoeringen door de jonge kunstenaars worden
voorbereid.

Inlichtingen: SCHEPENSTRAAT 89A, Tel. 45499, ROTTERDAM

Unox

fijnste
vleeschwaren

VA 0365

Engageert voor Uw Voorstellingen, Feesten, Partijen, het

„Musica Cabaret” van „MARTIN RIJKEN”

Uitsluitend prominente Ned. artisten en musici
Verstrekt U vrijblijvend alle gewenste inlichtingen

MARTIN RIJKEN

Artist en Ondernemer, Nieuwe Binnenweg 346b
ROTTERDAM (West) Telefoon 30126 (K 1800)

Programma's in iedere prijs en genre

Indisch
Restaurant

„Waroeng Djawa”

Gev. Deynootplein 40,
Telefoon 557422 en 23

Eet

Ten Hoeve's

Roggebrood

Heerengracht 22, Waldeck Pyrmontkade 2E
DEN HAAG

v. Meursstraat 10a, ROTTERDAM

SCHEVENINGEN

„Snafager” Bureau voor
Recherche en Informatie
's-Gravenhage

INFORMATIES EN NASPORINGEN
OP ELK GEBIED

Stationsweg 133c, Telefoon 116510—110565

Bij Uw bezoek
aan Rotterdam

ROCHUSSENSTRAAT 172
Cor van Eck

„L' Ambassadeur”

Stichting Indische Documenten